

Cẩm nang

Quy trình và kỹ năng
tham gia xây dựng chính sách
và pháp luật của Doanh nghiệp

Hà Nội, tháng 8 năm 2015

Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) là tổ chức quốc gia tập hợp và đại diện cho cộng đồng doanh nghiệp, người sử dụng lao động và các hiệp hội doanh nghiệp thuộc mọi thành phần kinh tế ở Việt Nam. Sứ mệnh của VCCI là phát triển, bảo vệ và hỗ trợ doanh nghiệp, góp phần phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, thúc đẩy các quan hệ hợp tác kinh tế, thương mại và khoa học, công nghệ giữa Việt Nam và các nước trên thế giới.

Quỹ hỗ trợ Sự tham gia của Người dân và Trách nhiệm Giải trình (PARAFF) hoạt động nhằm mục đích hỗ trợ sự tham gia của cộng đồng trong quá trình xây dựng chính sách, pháp luật nhằm tăng cường tiến trình quản trị dân chủ, quản lý công và trách nhiệm giải trình tại Việt Nam.

The background features a large, abstract graphic composed of several overlapping hexagons. Each hexagon is filled with a semi-transparent image related to business and industry. The images include: a person in a suit shaking hands, a person working at a computer, a person writing on a document, a person in a white lab coat, and a group of people walking in a modern office or hallway. The colors of the hexagons are diverse, including shades of purple, green, orange, grey, blue, and yellow.

Cẩm nang

Quy trình và kỹ năng
tham gia xây dựng chính sách
và pháp luật của Doanh nghiệp

Hà Nội, tháng 8 năm 2015

2 Quy trình và kỹ năng tham gia xây dựng chính sách và pháp luật của Doanh nghiệp

Nhóm tác giả

Ông Đậu Anh Tuấn

Bà Phan Minh Thủy

Ông Nguyễn Minh Đức

Bà Nguyễn Thị Lệ Nghĩa

Bà Nguyễn Thị Diệu Hồng

Bà Tạ Thanh Hoa

LỜI GIỚI THIỆU

Cuốn Cẩm nang **QUY TRÌNH VÀ KỸ NĂNG THAM GIA XÂY DỰNG CHÍNH SÁCH VÀ PHÁP LUẬT CỦA CÁC DOANH NGHIỆP** là một ấn phẩm trong khuôn khổ Dự án **Dự án tăng cường tiếng nói của doanh nghiệp nhỏ và siêu nhỏ trong xây dựng chính sách và pháp luật** do Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) thực hiện với tài trợ của Quỹ hỗ trợ Sự tham gia của Người dân và Trách nhiệm Giải trình (PARAFF).

Dự án này được xây dựng nhằm:

- (i) **Phân tích thực trạng và nhu cầu của doanh nghiệp** trong quá trình xây dựng chính sách và pháp luật;
- (ii) **Rà soát, đánh giá chính sách, quy định pháp luật hiện hành** về sự tham gia của doanh nghiệp trong xây dựng chính sách và pháp luật;
- (iii) **Thúc đẩy việc thực hiện nghiêm túc trách nhiệm giải trình từ phía các cơ quan nhà nước** ở trung ương và địa phương trong quá trình soạn thảo, ban hành và thực hiện Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật; và
- (iv) **Xây dựng các công cụ để tuyên truyền, nâng cao nhận thức** của doanh nghiệp và cộng đồng về vai trò và cơ chế tham gia xây dựng chính sách/ pháp luật.

Cẩm nang này là những đúc kết cụ thể nhất, rõ ràng nhất về quy trình tham gia xây dựng chính sách, pháp luật của cộng đồng doanh nghiệp nói riêng cũng như người dân nói chung, nhằm góp phần thúc đẩy quá trình minh bạch hóa, tăng cường trách nhiệm giải trình của các cơ quan nhà nước ở các cấp, tiến tới hoàn thiện hệ thống pháp luật theo hướng minh bạch, hợp lý và khả thi, cải thiện môi trường kinh doanh và thúc đẩy nền kinh tế phát triển.

VCCI trân trọng cảm ơn sự tài trợ của PARAFF, sự hợp tác của các doanh nghiệp, hiệp hội, chuyên gia trên toàn quốc, sự phối hợp của Bộ Tư pháp, các cơ quan liên quan ở địa phương trong quá trình lấy ý kiến góp ý dự án Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật, đề xuất ý kiến hoàn thiện cơ chế tham vấn và cung cấp rất nhiều thông tin bổ ích từ thực tiễn để hoàn thiện cuốn Cẩm nang này.

02 LỜI GIỚI THIỆU

53 LỜI KẾT

07 CUỐN CẨM NANG HỮU ÍCH

- 08 1. Cuốn Cẩm nang này có những nội dung gì?
- 09 2. Ai nên đọc cuốn Cẩm nang này?
- 10 3. Doanh nghiệp cần đến cuốn Cẩm nang này trong hoàn cảnh nào?

13 THAM GIA GÓP Ý CHÍNH SÁCH: ĐƯỢC GÌ? MẤT GÌ?

- 14 1. Doanh nghiệp có quyền tham gia ý kiến góp ý chính sách, pháp luật?
- 15 2. Các loại văn bản pháp luật và cơ quan ban hành
- 16 3. Doanh nghiệp được lợi ích gì khi tham gia ý kiến góp ý chính sách, pháp luật?
- 18 4. Đó là mặt được, nhưng khi tham gia thì tôi có bị mất gì không?
- 18 5. Đành rằng chính sách tác động lớn đến doanh nghiệp là vậy, nhưng doanh nghiệp thì thay đổi được gì?

21 THAM GIA Ý KIẾN NHƯ THẾ NÀO

22 1. Tôi đã hiểu rằng tham gia xây dựng pháp luật là hoàn toàn có thể và nên làm. Vậy tôi phải làm thế nào?

23 2. Theo dõi chính sách, pháp luật mới như thế nào?

30 3. Phát hiện bất cập

31 4. Các tiêu chí đánh giá văn bản pháp luật

31 Đánh giá Điều kiện kinh doanh

34 Đánh giá Thủ tục hành chính

36 5. Thời hạn góp ý

40 6. Thể hiện ý kiến một cách thuyết phục

41 7. Thể hiện ý kiến và truyền tải ý kiến đến cơ quan soạn thảo

42 8. Liên lạc với ban soạn thảo

44 9. Liên kết với các bên liên quan và vận động chính sách

44 10. Liên kết với VCCI

46 11. Liên kết với các doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp

47 12. Liên kết với các đơn vị báo chí, truyền thông

47 13. Tham gia xây dựng văn bản pháp luật cấp địa phương

54 PHỤ LỤC

56 1. Quy trình ban hành văn bản pháp luật và cơ hội tham gia góp ý của doanh nghiệp

57 2. Trích dẫn các quy định về tham gia ý kiến trong Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2015 (số 80/2015/QH13 ngày 22 tháng 6 năm 2015): cơ hội tham gia góp ý của doanh nghiệp và trách nhiệm của cơ quan soạn thảo

70 3. Các địa chỉ doanh nghiệp có thể theo dõi và gửi ý kiến góp ý tại địa phương

DANH MỤC BẢNG, HÌNH, HỘP

- 25 **Bảng 1.** Địa chỉ đăng tải dự thảo trên website của các cơ quan nhà nước
- 36 **Bảng 2.** Thời hạn góp ý đối với từng loại văn bản
- 70 **Bảng 3.** Các địa chỉ doanh nghiệp có thể theo dõi và gửi ý kiến góp ý tại địa phương
- 45 **Hình 1.** Quy trình của VCCI tổ chức lấy ý kiến dự thảo văn bản pháp luật
- 56 **Hình 2.** Quy trình ban hành văn bản pháp luật
- 27 **Hộp 1.** Thủ thuật tìm kiếm nhanh bằng Google
- 29 **Hộp 2.** Cách đánh số và gọi tên văn bản pháp luật
- 43 **Hộp 3.** Các cơ quan có thẩm quyền tham gia vào quá trình soạn thảo pháp luật mà doanh nghiệp có thể liên lạc

01

The background features a repeating pattern of overlapping triangles in various shades of green, creating a textured, geometric effect. The triangles are arranged in a way that they appear to be layered, with some pointing up and some pointing down, creating a complex, crystalline structure.

CUỐN CẨM NANG HỮU ÍCH

01

1

CUỐN CẨM NANG NÀY CÓ NHỮNG NỘI DUNG GÌ?

Cuốn Cẩm nang này được biên soạn nhằm giúp đỡ các doanh nghiệp tham gia xây dựng chính sách và pháp luật. Chúng tôi mong muốn các doanh nghiệp có thêm kỹ năng và chủ động hơn khi đối mặt với những quy định của pháp luật có liên quan đến hoạt động kinh doanh của mình.

Mỗi năm, các cơ quan nhà nước ở trung ương ban hành khoảng 1000 văn bản pháp luật, trong đó có khoảng 50% quy định trực tiếp đến quyền và nghĩa vụ của các doanh nghiệp, khoảng 20% có tác động gián tiếp đến hoạt động kinh doanh. Tuy vậy, tình trạng phổ biến hiện nay là các doanh nghiệp không biết đến chính sách mới hoặc biết quá chậm khi chính sách đã được ban hành và đi vào thực hiện. Do thiếu sự trao đổi, lấy ý kiến trong quá trình soạn thảo nên nhiều quy định không phù hợp với cuộc sống, nhanh chóng nảy sinh bất cập và phải sửa đổi.

Thực trạng trên một phần xuất phát từ việc cơ quan nhà nước chưa thực hiện tốt nghĩa vụ tham vấn của mình, nhưng cũng một phần là từ phía các doanh nghiệp. Nhiều doanh nghiệp chưa thực sự quan tâm hoặc không biết cách tham gia ý kiến góp ý chính sách và các văn bản pháp luật mặc dù Hiến pháp và Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật đã có quy định nhằm tạo điều kiện cho doanh nghiệp và người dân tham gia xây dựng pháp luật.

Từ những băn khoăn đó, cuốn Cẩm nang này được xây dựng với các hướng dẫn hữu ích và cụ thể cho các doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ và siêu nhỏ, để biết cách theo dõi và có đóng góp ý kiến cho dự thảo văn bản pháp luật/chính sách khi cần thiết.

Nội dung chính của cuốn Cẩm nang này:

- Lợi ích và tính khả thi của việc doanh nghiệp tham gia vào công tác xây dựng chính sách, pháp luật

“ Mỗi năm, các cơ quan nhà nước ở trung ương ban hành khoảng 1000 văn bản pháp luật, trong đó có khoảng 50% quy định trực tiếp đến quyền và nghĩa vụ của các doanh nghiệp, khoảng 20% có tác động gián tiếp đến hoạt động kinh doanh ”

- Làm thế nào để doanh nghiệp có thể theo dõi, phát hiện các điểm bất cập của chính sách
- Phương thức để doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp có thể tác động vào chính sách và pháp luật một cách hiệu quả và ít tốn kém
- Một số thông tin hữu ích khác (quy trình xây dựng pháp luật, thông tin liên hệ của các bên liên quan...)

2

AI NÊN ĐỌC CUỐN CẨM NANG NÀY?

Các doanh nghiệp và Hiệp hội doanh nghiệp

Đối tượng đầu tiên mà cuốn Cẩm nang này hướng đến là các doanh nghiệp và các Hiệp hội doanh nghiệp. Trong quá trình đồng hành cùng doanh nghiệp tham gia xây dựng chính sách, VCCI nhận thấy nhiều doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp thiếu các kỹ năng cần thiết để thực hiện công việc này, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ, trong khi đây lại là nhóm doanh nghiệp thường gặp bất lợi hơn khi có sự thay đổi chính sách.

Cuốn Cẩm nang này cố gắng tập trung vào những kỹ năng, cách làm đơn giản, ít tốn kém mà vẫn mang lại hiệu quả cao, phù hợp với các doanh nghiệp nhỏ và các hiệp hội doanh nghiệp với nguồn kinh phí hoạt động eo hẹp.

Các cán bộ trong cơ quan hoạch định chính sách

Các cán bộ trong cơ quan hoạch định chính sách cũng có thể tìm kiếm được nhiều thông tin hữu ích cho công việc của mình qua cuốn Cẩm nang này. Cuốn Cẩm nang sẽ cho thấy nhu cầu và mong muốn của cộng đồng doanh nghiệp trong quá trình làm chính sách, từ đó giúp cho các cơ quan soạn thảo đáp ứng tốt hơn các nguyện vọng này. Mục tiêu cuối cùng vẫn là làm sao để cho ra đời các chính sách và pháp luật tốt hơn, phản ánh được hơi thở của cuộc sống và nhu cầu thiết thực của người dân và doanh nghiệp.

Các nhà báo, cơ quan truyền thông

Một đối tượng cũng không thể không nhắc đến là các nhà báo, phóng viên, đơn vị truyền thông. Không ít nhà báo phản ánh rằng họ thiếu kỹ năng và kinh nghiệm trong việc tìm kiếm thông tin liên quan đến chính sách mới, cũng như phát hiện các vấn đề để có thể cung cấp thông tin một cách chính xác, toàn diện và sâu sắc tới độc giả. Khi đọc cuốn Cẩm nang này, chúng tôi hy vọng các nhà báo có thể biết thêm những điều cần thiết cho công việc của mình.

Các nhà nghiên cứu, bạn sinh viên, độc giả quan tâm

Ngoài các đối tượng trên, các nhà nghiên cứu, các bạn sinh viên hoặc bất kỳ ai cũng có thể đọc cuốn Cẩm nang này nhằm nâng cao kiến thức. Những ví dụ minh họa trong cuốn Cẩm nang này đều là những câu chuyện có thật và sinh động, sẽ giúp bạn biết thêm về quá trình làm luật tại Việt Nam.

3

DOANH NGHIỆP CẦN ĐẾN CUỐN CẨM NANG NÀY TRONG HOÀN CẢNH NÀO?

Trong công việc kinh doanh hàng ngày, không phải lúc nào doanh nghiệp cũng quá quan tâm đến chính sách và pháp luật. Tuy nhiên, khi rơi vào một số tình huống sau, cuốn Cẩm nang này có thể trở nên rất hữu ích cho các doanh nghiệp:

- **Thứ nhất**, khi cơ quan nhà nước đang chuẩn bị có một chính sách mới ảnh hưởng đến hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp, đó có thể là các quy định gây khó khăn hoặc quy định có thể mở ra cơ hội kinh doanh mới. Đây là trường hợp dễ dàng nhất để doanh nghiệp có thể tham gia ý kiến nhằm đưa ra được quy định cuối cùng có lợi cho doanh nghiệp và xã hội. Cuốn Cẩm nang sẽ giúp doanh nghiệp nắm bắt tốt hơn các cơ hội đó.
- **Thứ hai**, khi phải thực hiện một quy định của pháp luật và doanh nghiệp thấy rằng quy định đó bất hợp lý, mất thời gian và thậm chí là không cần

thiết, nhưng nếu không thực hiện thì có thể sẽ bị phạt hoặc không được cấp giấy phép. Nếu ở trong hoàn cảnh như vậy, doanh nghiệp có thể phản ánh khó khăn, vướng mắc của mình để Nhà nước thay đổi quy định bất hợp lý đó. Cuốn Cẩm nang sẽ hướng dẫn các cách thức, con đường và những điểm cần lưu ý để có thể kiến nghị tháo gỡ khó khăn.

- **Thứ ba**, khi có một sáng kiến có thể giúp công việc kinh doanh của mình trở nên thuận lợi hơn và doanh nghiệp cần Nhà nước tạo điều kiện về mặt pháp luật để thực hiện sáng kiến đó. Lúc này, doanh nghiệp có thể chủ động chuyển sáng kiến đó đến cho cơ quan, cán bộ phù hợp để thực hiện. Tương tự như trên, các thông tin trong Cẩm nang này sẽ giúp doanh nghiệp biến sáng kiến thành hiện thực.

Ngoài những tình huống đó, bất kỳ khi nào doanh nghiệp có vấn đề liên quan đến chính sách và pháp luật thì những thông tin trong cuốn Cẩm nang này cũng sẽ ít nhiều trở nên hữu ích.

02

The background of the page is a solid orange color. Overlaid on this are several large, semi-transparent triangles in various shades of orange and yellow, creating a geometric pattern. The triangles are arranged in a way that they overlap each other, with some pointing upwards and others downwards. The overall effect is a modern, abstract design.

THAM GIA GÓP Ý CHÍNH SÁCH: ĐƯỢC GÌ? MẤT GÌ?

02

1

DOANH NGHIỆP CÓ QUYỀN THAM GIA Ý KIẾN GÓP Ý CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT?

Có. Đây là quyền đã được khẳng định trong các văn bản pháp luật cấp cao nhất của Nhà nước ta.

Hiến pháp Việt Nam năm 2013

ĐIỀU 28:

1. Công dân có quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội, tham gia thảo luận và kiến nghị với cơ quan nhà nước về các vấn đề của cơ sở, địa phương và cả nước.
2. Nhà nước tạo điều kiện để công dân tham gia quản lý nhà nước và xã hội; công khai, minh bạch trong việc tiếp nhận, phản hồi ý kiến, kiến nghị của công dân.

Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2008 (đang còn hiệu lực)

ĐIỀU 4: Tham gia góp ý kiến xây dựng văn bản quy phạm pháp luật

1. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên, tổ chức khác, cơ quan nhà nước, đơn vị vũ trang nhân dân và cá nhân có quyền tham gia góp ý kiến về dự thảo văn bản quy phạm pháp luật.
2. Trong quá trình xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo và cơ quan, tổ chức hữu quan có trách nhiệm tạo điều kiện để các cơ quan, tổ chức, đơn vị, cá nhân tham gia góp ý kiến về dự thảo văn bản; tổ chức lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản.
3. Ý kiến tham gia về dự thảo văn bản quy phạm pháp luật phải được nghiên cứu, tiếp thu trong quá trình chỉnh lý dự thảo.

Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2015 (có hiệu lực từ 01/7/2016)

ĐIỀU 6: Tham gia góp ý kiến xây dựng văn bản quy phạm pháp luật

- 1.** Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam, các tổ chức thành viên khác của Mặt trận và các cơ quan, tổ chức khác, cá nhân có quyền và được tạo điều kiện góp ý kiến về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật và dự thảo văn bản quy phạm pháp luật.
- 2.** Trong quá trình xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo và cơ quan, tổ chức có liên quan có trách nhiệm tạo điều kiện để các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia góp ý kiến về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, dự thảo văn bản quy phạm pháp luật; tổ chức lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản quy phạm pháp luật.
- 3.** Ý kiến tham gia về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, dự thảo văn bản quy phạm pháp luật phải được nghiên cứu, tiếp thu trong quá trình chỉnh lý dự thảo văn bản.

2**CÁC LOẠI VĂN BẢN PHÁP LUẬT VÀ CƠ QUAN BAN HÀNH**

Các loại văn bản được quy định tại Điều 2 của Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2008 và tại Điều 4 của Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2015 (sẽ có hiệu lực từ 01/7/2016).

Tóm tắt lại có những loại văn bản chủ yếu sau liên quan nhiều nhất tới doanh nghiệp:

Cơ quan ban hành	Loại văn bản
Quốc hội	Hiến pháp, Luật (Bộ luật), Nghị quyết
Ủy ban Thường vụ Quốc hội	Pháp lệnh, Nghị quyết
Chính phủ	Nghị định
Thủ tướng Chính phủ	Quyết định
Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ, Chánh án Tòa án nhân dân tối cao, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao	Thông tư
Các bộ, cơ quan ngang bộ	Thông tư liên tịch
Hội đồng nhân dân	Nghị quyết
Ủy ban nhân dân	Quyết định

3

DOANH NGHIỆP ĐƯỢC LỢI ÍCH GÌ KHI THAM GIA Ý KIẾN GÓP Ý CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT?

Pháp luật khô khan không phải là để tài mà nhiều người thích đọc. Chúng tôi hiểu rằng các doanh nghiệp còn bận rộn rất nhiều công việc kinh doanh, còn phải lo trả lương cho người lao động, duy trì và phát triển doanh nghiệp và vô vàn công việc khác, nên nhiều khi phó mặc vấn đề xây dựng pháp luật cho Nhà nước. Không ít người coi đó là việc của “mấy ông trên Trung ương”, chứ không phải là việc của doanh nghiệp.

Thông thường, doanh nghiệp chỉ quan tâm đến pháp luật khi quy định đó có liên quan trực tiếp đến mình hoặc khi nảy sinh sự việc, như khi bị thanh tra, kiểm tra, xử phạt, khi phải đóng thuế, hoặc khi phải làm các thủ tục hành chính.

Tuy nhiên, trên thực tế, sự ảnh hưởng của chính sách và pháp luật đến các doanh nghiệp ngày càng lớn. Theo một điều tra của VCCI, sự thay đổi về chính sách có tác động lớn thứ hai đến hoạt động của các doanh nghiệp, chỉ sau sự thay đổi về tỷ giá, lạm phát và lãi suất. Những sự thay đổi này có thể mang lại lợi nhuận cho những doanh nghiệp biết nắm bắt thời cơ, nhưng cũng có thể sẽ khiến nhiều doanh nghiệp khác điêu đứng.

Câu chuyện về trần chi phí quảng cáo là một ví dụ điển hình cho chính sách mở ra cơ hội làm ăn. Trước đây, Luật thuế thu nhập doanh nghiệp chỉ cho phép một doanh nghiệp chi tối đa 10% tổng số chi được trừ (đối với doanh nghiệp thành lập mới là phần chi vượt quá 15% trong ba năm đầu, kể từ khi được thành lập) cho quảng cáo, tiếp thị, khuyến mại, hoa hồng môi giới..., nếu vượt quá thì sẽ không được tính chi phí hợp lý để khấu trừ thuế. Tuy nhiên, khi mức trần này được dỡ bỏ năm 2013, các doanh nghiệp quảng cáo đã phát triển tốt hơn, các doanh nghiệp khác được chủ động làm chủ chi phí quảng cáo của mình để nâng cao hình ảnh sản phẩm, khẳng định vị thế của doanh nghiệp, bán được nhiều hàng hơn, nộp ngân sách nhà nước nhiều thuế hơn.

Ở một thái cực khác, Nghị định 60/2014/NĐ-CP quy định về hoạt động in đã khiến nhiều doanh nghiệp ngành này gặp khó khăn, thậm chí phải bỏ nghề. Nghị định đưa ra các quy định hết sức ngặt nghèo cho hoạt động của doanh nghiệp như phải có giấy phép hoạt động, giấy phép nhập khẩu thiết bị in, tự kiểm duyệt nội dung, phải xin phép nếu khách đặt in là người nước ngoài... Chỉ một vài quy định đó mà khiến 3000 doanh nghiệp đang hoạt động bình thường lâm vào khó khăn, tổn kém chi phí hoạt động, mất khách hàng nước ngoài, phải cắt giảm lao động...

Còn có rất nhiều các ví dụ khác có thể kể đến để minh họa cho tác động của chính sách và pháp luật đến hoạt động của doanh nghiệp. Tất cả những chính sách đó không chỉ là việc của “các ông trên Trung ương” mà còn là miếng cơm, manh áo, lợi ích sát sườn của các doanh nghiệp.

4

ĐÓ LÀ MẶT ĐƯỢC, NHƯNG KHI THAM GIA THÌ TÔI CÓ BỊ MẤT GÌ KHÔNG?

Có, chắc chắn việc tham gia xây dựng chính sách và pháp luật cũng sẽ tiêu tốn thời gian, tiền bạc và đôi khi xuất hiện cả những nguy cơ không mong muốn.

Chỉ riêng việc theo dõi các chính sách và pháp luật mới hoặc đang trong giai đoạn dự thảo cũng đã là điều không dễ dàng với nhiều chủ doanh nghiệp. Ít nhất, các chủ doanh nghiệp vốn đã rất bận rộn sẽ mất thời gian đọc báo, truy cập các website cung cấp thông tin liên quan đến chính sách và pháp luật. Chuyên nghiệp hơn nữa thì doanh nghiệp phải trả lương cho nhân viên pháp chế hoặc thuê các công ty, văn phòng luật sư để làm công việc này với chi phí không hề rẻ.

Theo dõi thông tin đã tốn kém, đến khi tham gia góp ý, đưa kiến nghị, đề xuất cũng sẽ tiêu tốn thời gian, công sức của nhiều doanh nghiệp. Đó là chưa kể đến nguy cơ “đấu tranh thì tránh đầu”, doanh nghiệp có thể sẽ bị một vài cơ quan nhà nước “để ý”, gây khó dễ trong những công việc khác. Đã có doanh nghiệp từng phản ánh rằng họ mà nêu kiến nghị để đơn giản hóa thủ tục thuế thì chỉ một thời gian ngắn sau đó họ bị thanh tra, kiểm tra thuế.

VCCI thấu hiểu những khó khăn đó của doanh nghiệp, và đó cũng là một trong những lý do chúng tôi biên soạn cuốn Cẩm nang này. Cuốn Cẩm nang sẽ giúp doanh nghiệp hạn chế tối đa thời gian, tiền bạc cũng như các nguy cơ phát sinh từ việc tham gia xây dựng pháp luật.

5

ĐÀNH RẰNG CHÍNH SÁCH TÁC ĐỘNG LỚN ĐẾN DOANH NGHIỆP LÀ VẬY, NHƯNG DOANH NGHIỆP THÌ THAY ĐỔI ĐƯỢC GÌ?

Trong một cuộc hội thảo bàn về việc doanh nghiệp tham gia xây dựng chính sách, giám đốc một doanh nghiệp đã mượn hai câu Kiều để nói về các chính sách kinh tế: “Bắt phong trần phải phong trần, cho thanh cao mới được phần

“Việc sửa đổi quy định từ lưu trữ thông thường sang lưu trữ điện tử giúp doanh nghiệp giảm công sức quản lý từ 208 ngày làm việc xuống dưới 10 ngày làm việc mỗi năm.”

thanh cao”. Không thể phủ nhận tình trạng trong thời gian qua nhiều chính sách được đưa ra một cách áp đặt, không quan tâm đến các ý kiến của đối tượng tác động, nhưng rõ ràng là mọi chuyện đang có chuyển biến.

Có trường hợp doanh nghiệp kiến nghị và cơ quan nhà nước đã sửa đổi quy định pháp luật chưa hợp lý. Ví dụ, trước đây các doanh nghiệp vận tải biển luôn phải lưu trữ hàng chục ngàn vận đơn, hợp đồng vận tải, hợp đồng thuê tàu, hợp đồng hoán đổi chỗ để phục vụ công tác thanh kiểm tra thuế. Tuy nhiên, sau khi một nhóm doanh nghiệp trong lĩnh vực này kiến nghị, Bộ Tài chính đã sửa đổi quy định và các doanh nghiệp chỉ còn phải lưu trữ vận đơn điện tử. Theo tính toán, quy định này giúp doanh nghiệp giảm công sức quản lý từ 208 ngày làm việc xuống dưới 10 ngày làm việc mỗi năm.

Có trường hợp doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp kiến nghị cơ quan nhà nước sửa đổi quy định theo hướng thuận lợi hơn cho doanh nghiệp, ví dụ điển hình là Luật thuế thu nhập doanh nghiệp. Năm 2012, khi dự thảo Luật thuế thu nhập doanh nghiệp đề xuất mức thuế mới là 23% (chỉ giảm 2% so với mức thuế cũ), nhận thấy mức giảm này chưa thật hợp lý, chưa khuyến khích doanh nghiệp tích lũy vốn đầu tư, mở rộng sản xuất kinh doanh, một số Hiệp hội đã liên kết với nhau kiến nghị điều chỉnh mức thuế mới nên là 20% hoặc ít nhất giảm thêm 1% so với dự thảo. Luật thuế thu nhập doanh nghiệp sửa đổi năm 2013 quy định mức thuế suất mới dù không giảm như kỳ vọng của cộng đồng doanh nghiệp (20%) nhưng cũng đã giảm thêm 1% so với dự thảo ban đầu.

Cũng có những trường hợp cơ quan nhà nước dự định đưa ra quy định mới nhưng chưa chuẩn bị kỹ, không lường hết được các tác động của văn bản. Doanh nghiệp có ý kiến và chính sách đó được điều chỉnh cho phù hợp hơn. Một trong những trường hợp đó là quy định về ký quỹ khi nhập khẩu phế liệu. Trong dự thảo lần đầu, cơ quan nhà nước dự định sẽ yêu cầu doanh nghiệp phải ký quỹ vào Quỹ Bảo vệ môi trường và chỉ được hưởng lãi suất không kỳ hạn. Sau khi VCCI và nhiều doanh nghiệp ngành thép và giấy kiến nghị, cơ quan

soạn thảo đã sửa đổi quy định theo hướng cho phép doanh nghiệp ký quỹ vào ngân hàng thương mại và được hưởng lãi suất của ngân hàng. Theo ước tính, điều này đã giúp tiết kiệm đến 90% chi phí giao dịch cho các doanh nghiệp mà vẫn bảo đảm mục tiêu quản lý nhà nước.

Từ những vụ việc trên, có thể thấy rằng việc doanh nghiệp tham gia vào xây dựng chính sách, pháp luật là hoàn toàn có thể và mang lại lợi ích thực tế.

03

The background is a solid teal color. It features several overlapping, semi-transparent geometric shapes in a darker shade of teal. These shapes include triangles and polygons that create a layered, abstract pattern. The shapes are arranged in a way that suggests depth and movement, with some appearing to be in front of others.

THAM GIA Ý KIẾN NHƯ THẾ NÀO?

03

1

TÔI ĐÃ HIỂU RẰNG THAM GIA XÂY DỰNG PHÁP LUẬT LÀ HOÀN TOÀN CÓ THỂ VÀ NÊN LÀM. VẬY TÔI PHẢI LÀM THẾ NÀO?

Tùy thuộc vào hoàn cảnh của từng doanh nghiệp về lĩnh vực kinh doanh, quy mô và địa điểm mà hoạt động tham gia xây dựng pháp luật sẽ khác nhau. Tuy nhiên, vẫn có thể tổng hợp lại những biện pháp sau:

- **Thứ nhất**, theo dõi chính sách, pháp luật mới. Đây là giai đoạn khởi đầu nhằm giúp doanh nghiệp biết đến các chính sách, pháp luật có liên quan đến hoạt động kinh doanh của mình. Theo một khảo sát của VCCI, khó khăn lớn nhất liên quan đến chính sách và pháp luật của các doanh nghiệp là không biết đến sự tồn tại của chính sách, pháp luật đó. Bởi vậy, việc theo dõi thông tin về chính sách và pháp luật là điều cần thiết đối với mỗi doanh nghiệp.
- **Thứ hai**, phát hiện bất cập, sáng kiến chính sách. Cũng có một thực tế khác mà VCCI nhận thấy là nhiều doanh nghiệp thường chấp nhận tất cả các quy định của pháp luật một cách thụ động mà hoàn toàn không có ý niệm về sự bất cập của nó. Do đó, tư duy tìm tòi, phát hiện bất cập và cải tiến những quy định có liên quan trực tiếp đến lợi ích của mình là điều mà doanh nghiệp cần có.
- **Thứ ba**, truyền tải góp ý, kiến nghị. Một khi đã phát hiện được bất cập, doanh nghiệp sẽ phải biết cách để truyền tải các góp ý, kiến nghị đó đến cho cơ quan nhà nước có thẩm quyền. Hai khó khăn lớn nhất của giai đoạn này là sự thiếu tự tin của doanh nghiệp và không biết sẽ truyền tải ý kiến như thế nào.
- **Thứ tư**, liên kết với các bên liên quan để vận động chính sách. Nhiều khi, việc truyền tải ý kiến của một doanh nghiệp sẽ không mang lại hiệu quả như mong muốn. Khi đó, doanh nghiệp cần biết cách liên kết thêm các bên liên quan như các doanh nghiệp khác, hiệp hội doanh nghiệp, báo chí, hay các tổ chức khác có liên quan để làm tăng sức thuyết phục cho ý kiến của mình.

“ Mỗi năm, VCCI mời khoảng 3000 lượt doanh nghiệp tham dự hội thảo và gửi công văn cho khoảng 50.000 lượt doanh nghiệp để lấy ý kiến về các dự thảo văn bản pháp luật. ”

Các phần tiếp theo của cuốn Cẩm nang này sẽ hướng dẫn việc thực hiện các biện pháp trên cùng với những thông tin hữu ích liên quan.

2

THEO DÕI CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT MỚI NHƯ THẾ NÀO?

Theo dõi thông tin về chính sách và pháp luật là bước đầu tiên doanh nghiệp cần phải làm. Kinh nghiệm cho thấy, doanh nghiệp biết đến chính sách mới càng sớm thì sẽ càng tận dụng được các cơ hội do nó đem lại. Đặc biệt, nếu doanh nghiệp biết được chính sách, pháp luật từ giai đoạn soạn thảo thì có thể tác động, thay đổi dự thảo đó có lợi cho mình và cho xã hội nói chung.

Theo quy định, trong quá trình soạn thảo một văn bản pháp luật, cơ quan soạn thảo phải lấy ý kiến các đối tượng chịu tác động trực tiếp. Tuy nhiên, công tác này hiện nay chưa được thực hiện hiệu quả bởi nhiều lý do:

- **Thứ nhất**, việc lấy ý kiến (bao gồm cả việc xử lý ý kiến) doanh nghiệp và người dân phụ thuộc hoàn toàn vào thiện chí của cơ quan soạn thảo;
- **Thứ hai**, việc lấy ý kiến trực tiếp thông qua các cuộc hội thảo, công văn thường tốn kém về chi phí và công sức;
- **Thứ ba**, các cơ quan soạn thảo thường chỉ tập trung lấy ý kiến của một vài doanh nghiệp lớn hoặc doanh nghiệp nhà nước mà bỏ qua nhiều doanh nghiệp nhỏ.

Để khắc phục bất cập đó, bên cạnh việc cơ quan soạn thảo lấy ý kiến, VCCI và các hiệp hội doanh nghiệp cũng thường gửi công văn/ email hoặc tổ chức hội thảo để lấy ý kiến doanh nghiệp về các dự thảo văn bản pháp luật. Trung bình mỗi năm, VCCI mời khoảng 3000 lượt doanh nghiệp tham dự hội thảo và gửi công văn cho khoảng 50.000 lượt doanh nghiệp để lấy ý kiến về các dự thảo văn bản pháp luật.

Khi nhận được các giấy mời, công văn lấy ý kiến này, các doanh nghiệp có thể trả lời thông qua các hướng dẫn tại giấy mời, công văn đó. Tuy nhiên, do nguồn lực có hạn nên không thể gửi công văn tới toàn bộ các doanh nghiệp, vì vậy các doanh nghiệp vẫn nên tự mình theo dõi thông tin về chính sách, pháp luật mới. Có rất nhiều nguồn tin để doanh nghiệp có thể làm việc này, VCCI xin giới thiệu 4 nguồn tin chính mà được nhiều doanh nghiệp sử dụng, gồm:

- Thông qua các phương tiện thông tin đại chúng
- Theo dõi trên website của cơ quan soạn thảo
- Theo dõi trên website của VCCI hoặc hiệp hội doanh nghiệp
- Sử dụng dịch vụ của các đơn vị cung cấp

Đọc báo, nghe đài, xem tivi

Báo chí là kênh thông tin hiệu quả giúp các doanh nghiệp biết đến chính sách mới, đặc biệt là trong giai đoạn soạn thảo. Nhiều tờ báo có chuyên mục riêng để bàn về các chính sách kinh tế có ảnh hưởng đến cộng đồng doanh nghiệp. So với các kênh thông tin khác, báo chí có ưu điểm là chi phí thấp, thông tin cập nhật, dễ đọc. Thông tin về chính sách mới trên mặt báo thường là những vấn đề quan trọng, có ảnh hưởng sâu rộng và được thể hiện bằng ngôn ngữ dễ hiểu cho người đọc. Không chỉ đưa tin, báo chí đôi khi còn đăng tải cả những bình luận của chuyên gia giúp người đọc hiểu rõ về nội dung chính sách hơn.

Tuy nhiên, người đọc cũng cần lưu ý rằng tìm hiểu thông tin qua báo chí cũng có nhược điểm. **Thứ nhất**, báo chí có thể không phản ánh chính xác các nội dung của dự thảo văn bản pháp luật và khiến người đọc hiểu nhầm. Do đó, doanh nghiệp cần kiểm chứng lại bằng những nguồn tin chính thức hơn (được trình bày sau đây) trước khi có hành động cụ thể để phản ứng lại dự thảo chính sách.

Thứ hai, các nhà báo thường chỉ lựa chọn đưa tin về những nội dung có lượng người đọc lớn, vốn là các chính sách có phạm vi tác động rộng khắp. Nếu một

“ Có đến hơn 20 cổng thông tin điện tử của các bộ đăng tải dự thảo văn bản ”

chính sách chỉ tác động đến diện doanh nghiệp nhỏ hoặc mang nặng tính kỹ thuật thì có thể sẽ không được đưa lên mặt báo. Do đó, ngoài nguồn tin của báo chí, doanh nghiệp vẫn cần có những nguồn tin khác để tránh bỏ lỡ những thông tin về chính sách có liên quan đến mình.

Theo dõi website của cơ quan soạn thảo

Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật yêu cầu các cơ quan soạn thảo phải đăng công khai dự thảo các văn bản pháp luật trên trang thông tin điện tử của mình. Đây có thể coi là thông tin chính thống nhất về dự kiến chính sách mà doanh nghiệp có thể tìm được.

Mặc dù vậy, nguồn tin này cũng có nhược điểm nhất định. Hiện nay, có đến hơn 20 cổng thông tin điện tử của các bộ đăng tải dự thảo văn bản. Trong khi đó, doanh nghiệp thường phải chịu sự điều chỉnh của nhiều văn bản khác nhau do nhiều bộ ngành khác nhau soạn nên khó có thể truy cập hết các website này. Một số website cũng chưa thực sự thân thiện, khó tìm kiếm thông tin và không đăng tải đầy đủ dự thảo.

VCCI hy vọng, một số kỹ năng dưới đây có thể giúp doanh nghiệp vượt qua được những trở ngại khi theo dõi dự thảo trên website của cơ quan nhà nước.

Bảng 1: Địa chỉ đăng tải dự thảo trên website của các cơ quan nhà nước

Cơ quan	Địa chỉ website lấy ý kiến dự thảo văn bản pháp luật
Quốc hội	http://duthaoonline.quochoi.vn
Chính phủ	http://chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/congdan/DuThaoVanBan
Bộ Công an	http://www.mps.gov.vn/web/guest/duthao
Bộ Công Thương	http://legal.moit.gov.vn/?page=document_bill

Cơ quan	Địa chỉ website lấy ý kiến dự thảo văn bản pháp luật
Bộ Giao thông vận tải	http://mt.gov.vn/vn/Pages/DanhSachDuThaoVanBan.aspx
Bộ Giáo dục và Đào tạo	http://moet.gov.vn/?page=6.24
Bộ Kế hoạch và Đầu tư	http://www.mpi.gov.vn/Pages/chuyenmuctin.aspx?idcm=140
Bộ Khoa học và Công nghệ	http://www.most.gov.vn/Desktop.aspx/Trung-cau-van-ban
Bộ Lao động, Thương Binh và Xã hội	http://molisa.gov.vn/vi/Pages/DanhSachDuThaoVanBan.aspx
Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn	http://www.mard.gov.vn/Pages/gopyvanbanphapluat.aspx
Bộ Tài chính	http://mof.gov.vn/portal/page/portal/mof_vn/Suggestion_Legal
Bộ Tài nguyên và Môi trường	http://www.monre.gov.vn/wps/portal/vanbanduthao
Bộ Tư pháp	http://moj.gov.vn/dtvpbl
Bộ Thông tin và Truyền thông	http://mic.gov.vn/layyknđ
Bộ Xây dựng	http://www.xaydung.gov.vn/web/guest/du-thao1
Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch	http://www.bvhttdl.gov.vn/vn/ykien-vb-duthao/index.html
Bộ Y tế	http://moh.gov.vn/legaldoc/pages/OpinionPollDoc.aspx
Thanh tra Chính phủ	http://thanhttra.gov.vn/ct/news/Lists/LayYKienNhanDanVeDuThaoQPPL/view_Detail.aspx
Ngân hàng Nhà nước Việt Nam	http://www.sbv.gov.vn/portal/faces/vi/pages/ddnhnn/lykdtvbqpl
Tòa án nhân dân tối cao	http://toaan.gov.vn/portal/page/portal/tandtc/gopyvb
Viện kiểm sát nhân dân tối cao	http://www.vksndtc.gov.vn/gop-y
Kiểm toán nhà nước	http://www.kiemtoannn.gov.vn/

Website của VCCI và các hiệp hội doanh nghiệp

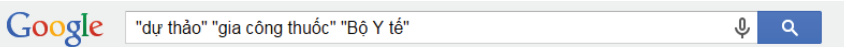
Hiện nay, một số hiệp hội doanh nghiệp đã có các website và đăng tải nhiều dự thảo văn bản pháp luật. Hầu hết các website này cho phép tất cả mọi người truy cập có quyền đọc và tải dự thảo văn bản pháp luật. Tuy nhiên, nếu muốn được nhận email thông báo về dự thảo mới, doanh nghiệp của bạn sẽ phải đăng ký trở thành thành viên của hiệp hội đó.

VCCI cũng phát triển riêng một website để đăng tải các dự thảo văn bản pháp luật dành cho cộng đồng doanh nghiệp tại địa chỉ <http://www.vibonline.com.vn> – Mục Dự thảo. Website này có ưu điểm là tập hợp được dự thảo của tất cả các bộ ngành vào một địa chỉ, tạo sự thuận tiện cho doanh nghiệp khi muốn tra cứu thông tin. Ngoài ra, một số dự thảo còn được đăng kèm theo bản tóm tắt các vấn đề trọng tâm lấy ý kiến doanh nghiệp nhằm tiết kiệm thời gian cho người đọc.

Hộp 1: Thủ thuật tìm kiếm nhanh bằng Google

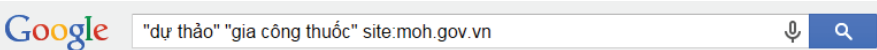
Ví dụ, doanh nghiệp cần tìm kiếm dự thảo Thông tư về gia công thuốc

- **Tìm kiếm đơn giản:** Câu lệnh chung: “dự thảo” [từ khóa dự thảo]

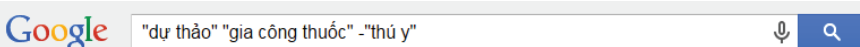
- **Dùng Google để tìm kiếm trên website của bộ**

Câu lệnh chung: “dự thảo” [từ khóa dự thảo] site:[địa chỉ website của bộ]

- **Sử dụng dấu -**

Nếu kết quả tìm kiếm đơn giản cho Thông tư về gia công thuốc cho ra quá nhiều các kết quả về gia công thuốc thú y bạn có thể thử cách sau:

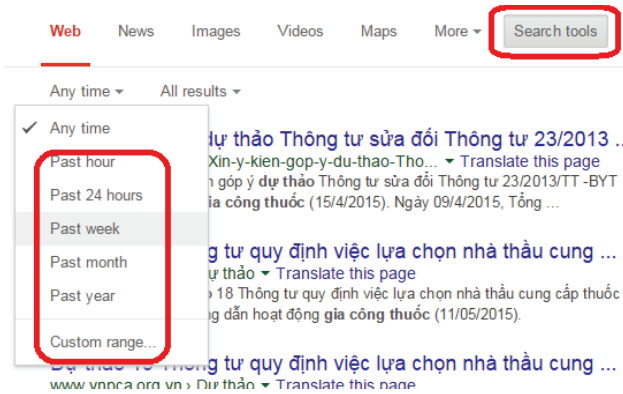

Google sẽ tự động loại những kết quả tìm kiếm có từ “thú y”

● **Tìm kiếm dự thảo mới nhất**

Trong nhiều trường hợp, Google cho ra nhiều kết quả tìm kiếm là các dự thảo cũ, doanh nghiệp muốn tìm bản mới nhất của dự thảo thì có thể sử dụng cách sau:

Tìm kiếm như bình thường, sau đó chọn: **Search tools** -> **Any time** -> **chọn thời gian gần nhất**.

Phương pháp này sẽ cho ra các dự thảo được đăng tải gần nhất. Nếu bạn vẫn gặp các dự thảo cũ thì điều này có nghĩa là chưa có dự thảo mới hơn được đăng tải.

● **Tìm kiếm bản mềm khi có bản cứng**

Trong nhiều trường hợp, các hiệp hội doanh nghiệp nhận được công văn yêu cầu góp ý của cơ quan nhà nước, nhưng muốn có bản mềm để gửi cho các hội viên của mình, hiệp hội có thể thực hiện cách sau:

- Gọi điện trực tiếp cho cán bộ phụ trách theo số điện thoại ghi trên công văn hoặc bộ phận thường trực của cơ quan soạn thảo; và/hoặc
- Tìm kiếm trên Google dựa vào số công văn, số điện thoại, địa chỉ email được ghi trên công văn

Dịch vụ cung cấp dự thảo của các đơn vị cung cấp

Hiện nay, trên thị trường, có một số công ty luật cũng đã cung cấp dịch vụ thông báo về dự thảo các văn bản pháp luật mới. Đây là dịch vụ phải trả phí và chỉ thích hợp đối với những doanh nghiệp lớn, chịu ảnh hưởng của nhiều chính sách khác nhau. Doanh nghiệp thường sẽ phải trả tiền phí dịch vụ hàng tháng hoặc năm để có thể được cung cấp thông tin ngay khi có dự thảo mới.

Hộp 2: Cách đánh số và gọi tên văn bản pháp luật

- **Cách gọi tên đầy đủ:**

Tên đầy đủ của một văn bản pháp luật phải có 5 thành phần sau:

[Loại văn bản] số [Số, ký hiệu văn bản] của [Cơ quan ban hành] ngày [Ngày ban hành] về [Trích yếu]

Ví dụ: Nghị định số 52/2015/NĐ-CP của Chính phủ ngày 28/05/2015 về Cơ sở dữ liệu quốc gia về pháp luật

- **Số, ký hiệu văn bản:**

Số, ký hiệu văn bản được ghi như sau: [số thứ tự]/[năm ban hành]/[viết tắt loại văn bản]-
[viết tắt tên cơ quan ban hành]

Ví dụ: 52/2015/NĐ-CP

- **Cách gọi rút gọn:**

Tùy thuộc vào hoàn cảnh, người đọc/viết có thể rút gọn tên văn bản pháp luật mà người nghe vẫn hiểu.

Tuy nhiên, nếu là lần đầu tiên đề cập đến tên văn bản pháp luật thì cần lưu ý một số điểm sau:

- Ít nhất phải viết đầy đủ số, ký hiệu của văn bản. Sau đó có thể rút gọn bằng cách chỉ nhắc đến số thứ tự.

- Đối với văn bản mà phần số, ký hiệu không có năm ban hành thì cần phải ghi rõ ngày ban hành.

Ví dụ: Chỉ thị 11/CT-TTg ngày 21/5/2014.

- **Cách gọi tên dự thảo:**

Hiện nay, chưa có quy định về cách gọi tên dự thảo pháp luật. Thông thường, dự thảo chỉ được gọi tên như sau: Dự thảo [loại văn bản] [trích yếu]

Ví dụ: Dự thảo Thông tư về quản lý rủi ro trong quản lý thuế

3

PHÁT HIỆN BẤT CẬP

Sau khi tiếp cận được dự thảo văn bản pháp luật có ảnh hưởng đến hoạt động kinh doanh của mình, doanh nghiệp sẽ xem xét các văn bản đó. Trong nhiều trường hợp, doanh nghiệp chỉ đọc văn bản với mục đích nắm bắt thông tin để chuẩn bị cho các dự định kinh doanh tương lai. Chỉ một số ít người đọc các quy định này và phát hiện ra các điểm bất cập để sau đó tìm cách thay đổi.

Các doanh nghiệp là đối tượng chịu tác động trực tiếp của văn bản sẽ là người có thể dễ dàng phát hiện những điểm chưa hợp lý của văn bản pháp luật. Tuy nhiên, trên thực tế, VCCI nhận thấy là nhiều doanh nghiệp lại thiếu các kỹ năng cần thiết để làm được điều này.

Ví dụ, khi VCCI liên lạc với các doanh nghiệp để lấy ý kiến góp ý dự thảo Thông tư về cải tạo xe cơ giới, chúng tôi có nêu câu hỏi: thủ tục hành chính để xin phép cải tạo xe có vấn đề gì không? Tất cả các doanh nghiệp được hỏi đều không có ý kiến gì. Tuy nhiên, khi chúng tôi hỏi: Thời gian làm thủ tục hiện nay là 7 ngày, theo doanh nghiệp thì có thể rút ngắn được không? Lúc này, hầu hết các doanh nghiệp đều cho rằng hoàn toàn có thể rút ngắn thời gian làm thủ tục xuống 3-5 ngày, giúp tạo điều kiện hơn cho doanh nghiệp.

Ví dụ trên cho thấy, chỉ cần có kỹ năng đặt câu hỏi tốt, các doanh nghiệp có thể đóng góp rất lớn cho việc xây dựng chính sách. Do đó, phần tiếp theo của cuốn Cẩm nang sẽ trình bày về các tiêu chí và cách đặt câu hỏi để đánh giá một quy định pháp luật là tốt hay không.

Lưu ý, quy định của pháp luật là rất đa dạng và không thể có một công thức chung áp dụng cho tất cả, các kỹ năng được trình bày ở đây chỉ mang tính tham khảo.

4

CÁC TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ VĂN BẢN PHÁP LUẬT

Có rất nhiều tiêu chí để đánh giá một văn bản pháp luật, ở góc độ doanh nghiệp chịu tác động thì có thể quan tâm một số vấn đề sau:

- **Tính thống nhất:** Các quy định không được mâu thuẫn với văn bản pháp luật cấp trên, các văn bản khác cũng như với các quy định trong cùng một văn bản, phù hợp với các cam kết quốc tế của Việt Nam
- **Tính minh bạch:** Các quy định phải rõ ràng (đặc biệt là về quyền và nghĩa vụ), không gây hiểu nhầm, hiểu theo nhiều nghĩa hoặc tạo ra sự tùy tiện trong áp dụng
- **Tính hợp lý:** Các quy định cần bảo đảm quyền lợi chính đáng của các bên liên quan, dựa trên căn cứ khoa học, phù hợp với nhu cầu của xã hội, giải quyết được vướng mắc trên thực tế
- **Tính khả thi:** Các quy định tạo sự thuận tiện trong quá trình áp dụng kể cả đối với doanh nghiệp lẫn cơ quan nhà nước, phù hợp với năng lực, điều kiện thực tế của các đối tượng chịu tác động, tránh những quy định đưa ra mà không thể thực hiện hoặc thực hiện sẽ gặp rất nhiều khó khăn, vướng mắc

Do các quy định pháp luật tương đối đa dạng, Cẩm nang này chỉ trình bày hai dạng quy định thường gặp mà có ảnh hưởng lớn đến các doanh nghiệp, gồm: điều kiện kinh doanh và thủ tục hành chính.

Đánh giá Điều kiện kinh doanh

Điều kiện kinh doanh là những yêu cầu mà doanh nghiệp phải đáp ứng khi thực hiện các hoạt động đầu tư kinh doanh mà ngành, nghề đó phải đáp ứng điều kiện vì lý do quốc phòng, an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, sức khỏe của cộng đồng. Danh mục ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện được quy định tại Phụ lục 4 của Luật đầu tư 2014.

Nói một cách đơn giản, điều kiện kinh doanh có thể là giấy chứng nhận đủ điều kiện kinh doanh, chứng chỉ hành nghề, chứng nhận bảo hiểm trách nhiệm nghề nghiệp, xác nhận vốn pháp định, chấp thuận của cơ quan nhà nước có thẩm quyền, các yêu cầu khác mà doanh nghiệp phải thực hiện hoặc phải có mới được quyền kinh doanh ngành, nghề đó mà không cần xác nhận, chấp thuận dưới bất kỳ hình thức nào của cơ quan nhà nước có thẩm quyền.

Hiện nay, nhiều khó khăn của doanh nghiệp xuất phát từ các điều kiện kinh doanh mới. Trong những trường hợp Bộ quản lý chuyên ngành đề xuất đưa ra hoặc sửa đổi các điều kiện kinh doanh áp dụng với ngành nghề mà doanh nghiệp của bạn đang hoạt động, bạn có thể xem xét bối cảnh kinh tế - xã hội, điều kiện hiện tại của các doanh nghiệp cùng ngành, của bản thân doanh nghiệp và dựa trên một số yếu tố sau:

Tính thống nhất:

- Lĩnh vực đó **có phải là ngành nghề đầu tư, kinh doanh có điều kiện** thống nhất với Điều 7 và Phụ lục 4 của Luật đầu tư 2014 không?
- Luật chuyên ngành **có cho phép đặt ra điều kiện kinh doanh mới** đối với lĩnh vực đó hay không?
- Liệu lĩnh vực kinh doanh đó **có thể bị nhầm lẫn** với các lĩnh vực kinh doanh đã được quy định tại các văn bản khác không?

Tính minh bạch:

- Các **điều kiện được nêu ra đã rõ ràng, chính xác chưa**, hay chỉ là định tính rồi trao quyền cho cán bộ xác định trên thực tế?
- Đã **quy định rõ về trình tự, thủ tục, hồ sơ, giấy tờ cần thiết** để đáp ứng điều kiện kinh doanh đó chưa?

Tính hợp lý:

- **Mục tiêu của việc đặt ra điều kiện kinh doanh** là gì? Vì lý do quốc phòng, an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, để bảo vệ môi trường, bảo vệ sức khỏe của người dân hay để nâng cao chất lượng dịch vụ/hoạt động kinh doanh? Mục tiêu đó có hợp lý không?
- **Các điều kiện đặt ra có giúp thực hiện được mục tiêu đó không?** Liệu có thể đưa ra cách quản lý khác vẫn giúp đạt mục tiêu đó mà không cần điều kiện kinh doanh không?
- Việc áp dụng điều kiện kinh doanh này **có gây tác động tiêu cực nào không?**

Tính khả thi:

- **Liệu có nhiều hay chỉ một số ít các doanh nghiệp đáp ứng** được điều kiện kinh doanh đó? **Chi phí mà doanh nghiệp phải bỏ ra để đáp ứng điều kiện** này là bao nhiêu?
- **Cơ quan nhà nước thực hiện nhiệm vụ cấp phép, kiểm tra có đủ năng lực** (nhân lực, trình độ, phương tiện vật chất, thời gian) để xác định một doanh nghiệp có đủ điều kiện kinh doanh hay không?
- Liệu **có khó khăn gì khi doanh nghiệp phải chứng minh** là mình đủ điều kiện?

Lưu ý: trong quá trình trả lời các câu hỏi trên, doanh nghiệp có thể so sánh với quy định pháp luật của quốc gia khác hoặc của ngành, lĩnh vực khác tương đương mà mình biết, hoặc bổ sung thêm các số liệu, dẫn chứng cụ thể. Điều này sẽ rất hữu ích và tăng tính thuyết phục trong các góp ý của doanh nghiệp.

Dựa vào các câu hỏi trên, doanh nghiệp hoàn toàn có thể đánh giá được quy định về điều kiện kinh doanh đã tốt chưa để từ đó có kiến nghị phù hợp.

Đánh giá Thủ tục hành chính

Thủ tục hành chính là trình tự, cách thức thực hiện, hồ sơ và yêu cầu, điều kiện do cơ quan nhà nước, người có thẩm quyền quy định để giải quyết một công việc cụ thể liên quan đến cá nhân, tổ chức.

Trên thực tế, thủ tục hành chính vốn là những quy định mà các doanh nghiệp phải trực tiếp áp dụng rất nhiều. Thêm hay rút gọn thủ tục hành chính sẽ tương ứng làm tăng hoặc giảm chi phí, thời gian công sức của doanh nghiệp. Do đó, việc xem xét kỹ hơn về các quy định thủ tục trong quá trình soạn thảo văn bản cũng sẽ rất có ích cho doanh nghiệp sau này.

Chúng tôi xin lấy ví dụ về thủ tục xin gia hạn chứng chỉ hành nghề dược đang được thảo luận trong dự thảo Luật dược. Theo quy định hiện nay, các dược sĩ được cấp chứng chỉ hành nghề suốt đời mà không cần gia hạn, nên đây sẽ là một thủ tục hành chính mới. Theo dự thảo, mỗi dược sĩ phải gia hạn chứng chỉ 5 năm/lần nếu vẫn đáp ứng điều kiện được cấp chứng chỉ. Hồ sơ đề nghị gia hạn chứng chỉ hành nghề dược gồm: (1) Đơn đề nghị cấp gia hạn chứng chỉ hành nghề dược; (2) Bản chính sao chứng chỉ hành nghề đã được cấp; (3) Ảnh chân dung của người đề nghị cấp chứng chỉ hành nghề dược. Nộp hồ sơ tại Sở Y tế và được nhận Phiếu tiếp nhận hồ sơ. Thời hạn cấp gia hạn chứng chỉ là 30 ngày làm việc và nếu không được thì phải có văn bản trả lời nêu rõ lý do.

Tính thống nhất:

- Đây là văn bản cấp luật và chỉ liên quan đến vấn đề chuyên ngành hẹp nên ít có khả năng mâu thuẫn, chông chéo với các quy định đã có. Tuy nhiên, nếu là quy định ở cấp Nghị định, Thông tư thì cần lưu ý xem các văn bản pháp luật trên đó có cho phép sinh ra thủ tục hành chính này không.

Tính minh bạch:

- Đã có quy định về thành phần hồ sơ chưa? Đã có mẫu đơn đề nghị chưa? Trong mẫu đơn đề nghị có nội dung nào khó hiểu, khó khai không?
- Đã có quy định về cơ quan có thẩm quyền tiếp nhận chưa? Đã có quy định về thời hạn trả lời chưa?
- Liệu có nguy cơ nào để cán bộ tiếp nhận hồ sơ những nhieu, gây khó khăn cho được sỹ không?

Tính hợp lý:

- Thủ tục gia hạn chứng chỉ này đặt ra vì mục tiêu gì?
- Mục tiêu đó có hợp lý hay không?
- Thủ tục đặt ra có giúp thực hiện được mục tiêu này không?
- Có cách nào khác để vẫn đạt được mục tiêu này mà không cần thủ tục không?

Tính khả thi:

- Chi phí, thời gian, công sức mà được sỹ và cơ quan quản lý phải bỏ ra để thực hiện thủ tục gia hạn này là bao nhiêu? Bao gồm cả việc tập hợp, nộp hồ sơ, tiếp nhận, xem xét, xử lý hồ sơ, cấp gia hạn và nhận lại chứng chỉ gia hạn.
- Liệu có thể gặp khó khăn gì cho các được sỹ trong việc tập hợp và nộp các loại giấy tờ trên?
- Các Sở Y tế có đủ nhân lực, thời gian và tài chính để xem xét các hồ sơ đó?

Người góp ý có thể so sánh với các lĩnh vực cũng đòi hỏi chuyên môn sâu khác như bác sỹ, luật sư, các ngành nghề khác phải có chứng chỉ hành nghề để đánh giá thủ tục xin gia hạn chứng chỉ này.

5

THỜI HẠN GÓP Ý

Bảng dưới đây liệt kê thời hạn góp ý kể từ khi nhận được đề nghị góp ý (quy định trong Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2015), tuy nhiên, trong hầu hết các trường hợp, doanh nghiệp cần lưu ý thời hạn cụ thể nêu trong đề nghị của cơ quan soạn thảo:

Bảng 2: Thời hạn góp ý đối với từng loại văn bản

Loại văn bản	Thời hạn	
	Đăng trên website	Lấy ý kiến bằng văn bản
Đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh	30 ngày (Cổng thông tin điện tử của Quốc hội đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh của Ủy ban thường vụ Quốc hội, Hội đồng dân tộc, Ủy ban của Quốc hội, đại biểu Quốc hội, Cổng thông tin điện tử của Chính phủ đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh của Chính phủ, Cổng thông tin điện tử của cơ quan, tổ chức có đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh)	15 ngày
Dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết (trừ những văn bản được ban hành theo trình tự, thủ tục rút gọn)	60 ngày (đăng tại website tương tự với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh)	20 ngày
Lệnh, quyết định của Chủ tịch nước (trừ những văn bản được ban hành theo trình tự, thủ tục rút gọn)	60 ngày	Không quy định

Loại văn bản	Thời hạn	
	Đăng trên website	Lấy ý kiến bằng văn bản
Đề nghị xây dựng nghị định	30 ngày (Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và của cơ quan đề nghị xây dựng nghị định)	Không quy định
Dự thảo nghị định	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Chính phủ)	20 ngày
Dự thảo quyết định của Thủ tướng Chính phủ	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo)	20 ngày
Dự thảo thông tư	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của bộ, cơ quan ngang bộ)	20 ngày
Dự thảo nghị quyết của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và Cổng thông tin điện tử của Tòa án nhân dân tối cao)	Không quy định
Dự thảo thông tư của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Tòa án nhân dân tối cao/ Viện kiểm sát nhân dân tối cao)	Không quy định
Dự thảo quyết định của Tổng Kiểm toán nhà nước	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của Kiểm toán nhà nước)	Không quy định
Dự thảo thông tư liên tịch	60 ngày (Cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo)	Không quy định

Loại văn bản	Thời hạn	
	Đăng trên website	Lấy ý kiến bằng văn bản
Đề nghị xây dựng nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh	30 ngày (Cổng thông tin điện tử của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương)	10 ngày
Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh	30 ngày (Cổng thông tin điện tử của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương)	30 ngày đối với đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của nghị quyết 10 ngày đối với Cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến
Văn bản theo trình tự, thủ tục rút gọn: luật, nghị quyết của Quốc hội, pháp lệnh, nghị quyết của Ủy ban thường vụ Quốc hội, lệnh, quyết định của Chủ tịch nước, nghị định của Chính phủ, quyết định của Thủ tướng Chính phủ, nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh, quyết định của Ủy ban nhân dân cấp tỉnh	20 ngày	
Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp huyện	Không quy định	7 ngày
Dự thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp huyện	Không quy định	7 ngày

Loại văn bản	Thời hạn	
	Đăng trên website	Lấy ý kiến bằng văn bản
Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp xã, quyết định của Ủy ban nhân dân cấp xã	Không quy định	Căn cứ vào tính chất và nội dung của dự thảo, Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã tổ chức việc lấy ý kiến và tiếp thu ý kiến

6

THỂ HIỆN Ý KIẾN MỘT CÁCH THUYẾT PHỤC

Trong nhiều trường hợp, các ý kiến của doanh nghiệp là rất xác đáng, nhưng do cách trình bày, lập luận và dẫn chứng không đủ thuyết phục nên không được tiếp thu. Đây là điều rất đáng tiếc. Để làm tăng tính thuyết phục cho ý kiến của mình, doanh nghiệp cần lưu ý một số điểm sau:

Nêu rõ địa vị của mình: Đây là một lưu ý khá quan trọng trong quá trình góp ý. Những thông tin như tên người trình bày (trong trường hợp phát biểu trực tiếp), tên doanh nghiệp, địa bàn, quy mô, lĩnh vực kinh doanh nên được thể hiện đầu tiên để giúp người đọc, người nghe biết được bạn là ai. Trong trường hợp doanh nghiệp thấy địa vị của mình quá nhỏ bé, thiếu sức thuyết phục thì có thể sử dụng các biện pháp để liên kết với các bên liên quan và vận động chính sách được trình bày ở phần tiếp theo của cuốn Cẩm nang.

Nêu ý kiến ngắn gọn trước, giải thích sau: Đây là kỹ năng khá quan trọng khi trình bày ý kiến. Các cán bộ phụ trách soạn thảo ở các cơ quan nhà nước luôn phải tổng hợp các ý kiến đóng góp và báo cáo với lãnh đạo cấp cao để ra quyết định. Do đó, nếu bạn có thể tóm gọn toàn bộ quan điểm của mình về một vấn đề nào đó chỉ trong 1-2 câu sẽ tạo thuận lợi cho người tổng hợp và cũng sẽ giúp ý kiến của doanh nghiệp dễ dàng được tiếp thu hơn.

Không chỉ nêu ra vấn đề mà phải có giải pháp đi kèm: Đây là một thực tế mà nhiều ý kiến góp ý chưa làm được. Nhiều trường hợp, các cơ quan soạn thảo cũng đã nghĩ đến vấn đề mà bạn nêu, nhưng chưa đưa ra được giải pháp tốt hơn. Lúc này, nếu doanh nghiệp có thể đưa ra được giải pháp cụ thể (thậm chí chính xác câu chữ trong văn bản) thì sẽ có ý nghĩa rất lớn. Tuy nhiên, cũng cần lưu ý nhiều trường hợp chỉ nêu câu chữ đề nghị sửa mà không giải thích lý do. Cách góp ý này cũng sẽ khiến ý kiến trở nên thiếu thuyết phục. Do đó, cần có lý giải thuyết phục cho các đề nghị của bạn.

Hướng đến lợi ích chung: Một vấn đề nữa doanh nghiệp cần lưu ý khi nêu ý kiến là lập luận hướng đến lợi ích chung. Có rất nhiều vấn đề mà lợi ích của

“ Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2015 cho phép khoảng thời gian trả lời là 20 ngày kể từ khi doanh nghiệp nhận được đề nghị góp ý ”

doanh nghiệp và lợi ích của các bên liên quan khác là đối lập, ví dụ như vấn đề thuế, phòng chống ô nhiễm môi trường... Khi đó, các lập luận của doanh nghiệp không nên chỉ dừng lại ở việc quy định gây khó cho mình, mà còn phải chứng minh các tác động xấu đến xã hội nói chung. Ví dụ, doanh nghiệp gặp khó thì sẽ phải cắt giảm lao động, không có lợi nhuận đóng thuế dẫn đến giảm thu ngân sách, doanh nghiệp đóng cửa thì sẽ lãng phí các nguồn lực xã hội...

7

THỂ HIỆN Ý KIẾN VÀ TRUYỀN TẢI Ý KIẾN ĐẾN CƠ QUAN SOẠN THẢO

Sau khi đã đưa ra được ý kiến của mình, doanh nghiệp cần thể hiện ý kiến của mình ra đối với cơ quan nhà nước có thẩm quyền. Công việc này tưởng như đơn giản nhưng để xác định chính xác cơ quan, cán bộ nào có thẩm quyền và làm sao cho ý kiến được thuyết phục là điều không dễ dàng.

Trong nhiều trường hợp, doanh nghiệp đã đọc và phát hiện được bất cập của pháp luật, nhưng do tâm lý e ngại nên đã không thể hiện ý kiến đó đối với các cơ quan nhà nước. Trong khi đó, nhiều cơ quan soạn thảo lại phản ánh là họ đã hỏi ý kiến, nhưng doanh nghiệp không trả lời, hoặc chất lượng của ý kiến rất thấp khiến họ không thu được thông tin gì và không muốn tiếp tục lấy ý kiến ở các lần sau.

Một vấn đề nữa khiến doanh nghiệp ngần ngại trả lời góp ý là do thời hạn lấy ý kiến quá ngắn. Một số ban soạn thảo muốn đẩy nhanh tiến độ xây dựng văn bản nên rút ngắn thời gian để doanh nghiệp và người dân góp ý. Tuy nhiên, Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2015 cho phép khoảng thời gian trả lời là 20 ngày kể từ khi doanh nghiệp nhận được đề nghị góp ý (cụ thể về thời hạn đã nêu tại Mục 5 ở trên).

Phần tiếp theo của cuốn Cẩm nang sẽ hướng dẫn doanh nghiệp cách để liên lạc với ban soạn thảo và thể hiện ý kiến một cách thuyết phục, có chất lượng từ đó đóng góp vào công tác lập pháp của đất nước nói chung.

8

LIÊN LẠC VỚI BAN SOẠN THẢO

Khi đã có ý kiến, doanh nghiệp cần làm thế nào để ý kiến của mình đến được đúng người có quyền ra quyết định. Nếu ngay từ đầu, doanh nghiệp nhận được dự thảo thông qua công văn yêu cầu góp ý thì việc liên lạc khá dễ dàng. Các cơ quan soạn thảo luôn nêu rõ địa chỉ tiếp nhận ý kiến trong công văn đó. Tuy nhiên, doanh nghiệp vẫn phải lưu ý một số vấn đề sau:

- **Gửi qua email/ văn thư:** Cố gắng gửi ý kiến dưới dạng cả bản mềm (qua email) và bản cứng (qua bưu chính) đến cho cơ quan soạn thảo. Việc này sẽ giúp các cơ quan thuận tiện hơn khi tổng hợp, tiếp thu và giải trình ý kiến.

Khi gửi bản cứng, doanh nghiệp nên gửi qua đường bảo đảm hoặc chuyển phát nhanh và cần lưu trữ ít nhất 1 bản công văn cùng với chứng nhận của bưu điện.

Khi gửi bản mềm qua email, doanh nghiệp nên gọi điện thoại đến cho cán bộ phụ trách để xác nhận đã nhận được email, và tiếp tục giữ liên lạc để theo dõi quá trình xử lý, tiếp thu ý kiến của mình.

- **Khi được mời dự hội thảo góp ý:** nên gọi điện thoại đăng ký trước cho ban tổ chức về việc mình sẽ đến tham dự và đăng ký phát biểu ý kiến (nếu có thể). Việc này sẽ giúp ban tổ chức chuẩn bị trước tài liệu và bố trí thời gian để doanh nghiệp phát biểu.
- **Gửi ý kiến trên một số website của cơ quan nhà nước:** một số website này có mục gửi ý kiến. Tuy nhiên, các mục này thường hoạt động không hiệu quả bởi nhiều lý do. Nếu doanh nghiệp sử dụng chức năng này thì nhất thiết phải gọi điện cho cán bộ phụ trách website hoặc cán bộ tiếp nhận ý kiến để bảo đảm rằng ý kiến của mình đã được tiếp nhận.

Nếu không nhận được đề nghị góp ý mà doanh nghiệp vẫn tham gia ý kiến, doanh nghiệp có thể liên hệ trực tiếp tới các Bộ (hỏi đơn vị cấp Vụ, Tổng cục, Cục rồi đến Phòng/Ban) hoặc thông qua Hiệp hội mà mình là thành viên hoặc VCCI để hỏi dẫn đến người phụ trách soạn thảo.

Hộp 3: Các cơ quan có thẩm quyền tham gia vào quá trình soạn thảo pháp luật mà doanh nghiệp có thể liên lạc

- **Đối với Luật, Pháp lệnh:**
  - Đại biểu quốc hội, đoàn đại biểu quốc hội địa phương
  - Ủy ban của Quốc hội chịu trách nhiệm thẩm tra dự án luật
  - Văn phòng Quốc hội
  - Văn phòng Chính phủ
  - Bộ Tư pháp
  - Bộ chịu trách nhiệm soạn thảo
- **Đối với Nghị định, Quyết định của Thủ tướng:**
  - Văn phòng Chính phủ
  - Bộ Tư pháp
  - Bộ chịu trách nhiệm soạn thảo
- **Đối với Thông tư:**
  - Vụ Pháp chế của Bộ chịu trách nhiệm soạn thảo
  - Đơn vị chịu trách nhiệm soạn thảo trong Bộ
- **Đối với Nghị quyết của Hội đồng nhân dân:**
  - Đại biểu hội đồng nhân dân
  - Văn phòng đoàn đại biểu Quốc hội và Hội đồng nhân dân
  - Văn phòng Ủy ban nhân dân
  - Sở Tư pháp
  - Sở ngành chịu trách nhiệm soạn thảo
- **Đối với Quyết định của Ủy ban nhân dân**
  - Văn phòng Ủy ban nhân dân
  - Sở Tư pháp
  - Sở ngành chịu trách nhiệm soạn thảo

9

LIÊN KẾT VỚI CÁC BÊN LIÊN QUAN VÀ VẬN ĐỘNG CHÍNH SÁCH

Ngoài việc thể hiện trực tiếp đến cơ quan soạn thảo, doanh nghiệp nên liên kết thêm với các bên liên quan nhằm tăng trọng lượng ý kiến của mình. Đây là những kỹ năng cần thiết để quá trình tham gia xây dựng pháp luật của doanh nghiệp đạt hiệu quả cao hơn. Các bên liên quan có thể liên hệ gồm:

Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI)

Các doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp

Các đơn vị báo chí

10

LIÊN KẾT VỚI VCCI

VCCI có thể được coi là mái nhà chung của các doanh nghiệp và là địa chỉ tin cậy khi doanh nghiệp có các vấn đề liên quan đến chính sách. Năm 2014, Thủ tướng Chính phủ đã có Chỉ thị số 11/CT-TTg giao cho VCCI nhiệm vụ tổng hợp các khó khăn, vướng mắc của doanh nghiệp về cơ chế, chính sách để Thủ tướng phân công chỉ đạo các bộ ngành giải quyết. Do đó, nếu doanh nghiệp thấy các quy định của pháp luật còn bất cập, gây khó khăn cho hoạt động kinh doanh của mình thì hoàn toàn có thể gửi các ý kiến đó đến VCCI và sẽ được tổng hợp, gửi Thủ tướng.

Đối với những vấn đề liên quan đến dự thảo văn bản pháp luật, VCCI có thể hỗ trợ doanh nghiệp gửi góp ý trực tiếp đến cơ quan soạn thảo. Nếu vấn đề có ảnh hưởng lớn đến nhiều doanh nghiệp, VCCI có thể tổ chức hội thảo để cơ quan soạn thảo có thể lắng nghe ý kiến góp ý của các doanh nghiệp có liên quan.

Doanh nghiệp có thể liên lạc với VCCI qua thông tin liên hệ sau:

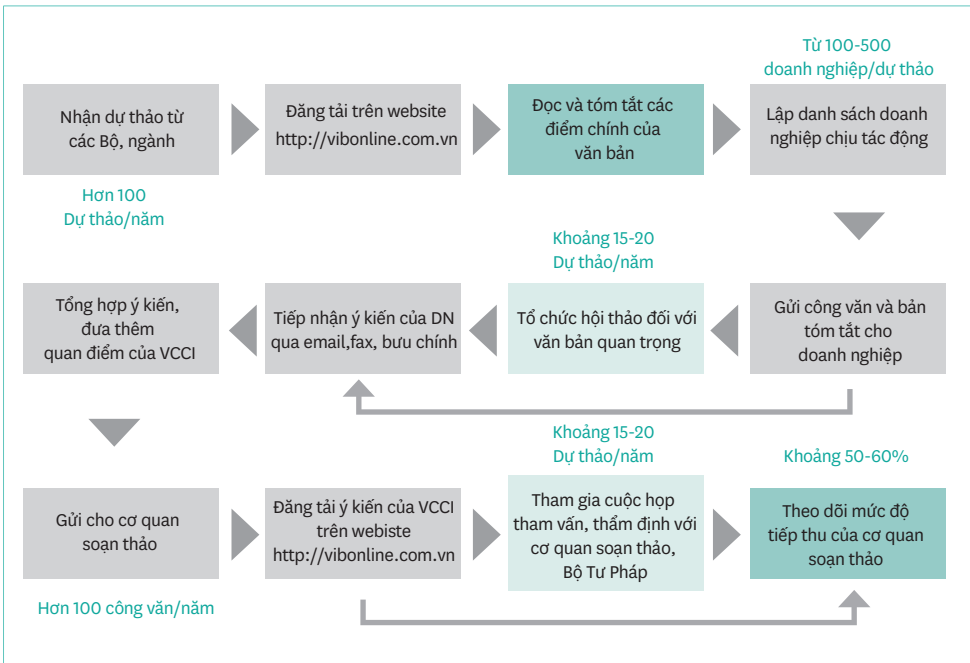
PHÒNG THƯƠNG MẠI VÀ CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM (VCCI)

Địa chỉ: Số 9, Đào Duy Anh, Đống Đa, Hà Nội

Điện thoại: Tổng đài: 04.35742022; Ban Pháp chế: 04. 35770632.

Email: xdphapluat@vcci.com.vn/ xdphapluat.vcci@gmail.com

Hình 1: Quy trình của VCCI tổ chức lấy ý kiến dự thảo văn bản pháp luật

“ Cả nước có khoảng hơn 400 hiệp hội doanh nghiệp ”

11

LIÊN KẾT VỚI CÁC DOANH NGHIỆP, HIỆP HỘI DOANH NGHIỆP

Đây là đối tượng liên kết dễ dàng nhất vì các doanh nghiệp thường có chung quan điểm và lợi ích chính sách. Các ý kiến chính sách của một doanh nghiệp đơn lẻ thường không được báo chí hay các cơ quan nhà nước chú ý, quan tâm. Tuy nhiên, khi có nhiều doanh nghiệp hoặc một hiệp hội doanh nghiệp nêu ý kiến thì đây không còn là vướng mắc đơn lẻ nữa mà trở thành xu hướng.

Việc nêu ý kiến thông qua các hiệp hội mang lại rất nhiều lợi ích. **Thứ nhất**, hiệp hội có thể giữ bí mật về tên doanh nghiệp cụ thể đã nêu ý kiến đó. Điều này rất có lợi trong trường hợp một số cơ quan nhà nước vẫn gây khó dễ cho những doanh nghiệp có ý kiến góp ý. **Thứ hai**, hiệp hội có thể giúp bổ sung thêm các dẫn chứng, lập luận để tăng tính thuyết phục của ý kiến góp ý. **Thứ ba**, các hiệp hội doanh nghiệp có thể giúp tổ chức các cuộc họp hoặc hội thảo với cơ quan soạn thảo nhằm truyền đạt ý kiến một cách trực tiếp hơn.

Hiện nay trên cả nước có khoảng hơn 400 hiệp hội doanh nghiệp được tổ chức và hoạt động đa dạng về nội dung và quy mô. Thông thường, có thể phân loại các hiệp hội doanh nghiệp thành 2 nhóm, các hiệp hội theo ngành nghề và các hiệp hội theo địa phương. Nhóm hiệp hội doanh nghiệp ngành nghề như dệt may, thủy sản, vận tải, xây dựng... thường hoạt động liên quan đến chính sách quản lý của các bộ ngành. Nhóm hiệp hội doanh nghiệp địa phương được tổ chức theo từng tỉnh hoặc huyện, tập trung vào chính sách của từng địa phương.

Mỗi doanh nghiệp nên cân nhắc tham gia ít nhất một hiệp hội ngành nghề của mình và một hiệp hội doanh nghiệp của địa phương để được cung cấp các thông tin và trợ giúp phù hợp.

Danh sách các hiệp hội doanh nghiệp tỉnh/ thành phố theo thống kê của VCCI được đưa vào phần Phụ lục của cuốn Cẩm nang này.

12

LIÊN KẾT VỚI CÁC ĐƠN VỊ BÁO CHÍ, TRUYỀN THÔNG

Báo chí cũng có thể là kênh thông tin tốt để doanh nghiệp chuyển các phản ánh chính sách của mình. Các bộ ngành luôn có bộ phận điểm báo để báo cáo lãnh đạo về các vấn đề liên quan đến bộ ngành mình. Nhiều cán bộ cơ quan nhà nước cũng là độc giả của các tờ báo chính sách uy tín. Hơn nữa, khi vấn đề được đưa lên mặt báo sẽ tạo một áp lực dư luận nhất định giúp các kiến nghị được xem xét và giải quyết nhanh hơn. Do đó, liên kết với báo chí để đưa kiến nghị cũng là một biện pháp mang lại hiệu quả cao.

Tuy nhiên, khi liên hệ với báo chí, doanh nghiệp cần lưu ý vấn đề chịu trách nhiệm khi cung cấp thông tin. Do các thông tin được đưa ra công chúng nên doanh nghiệp cần bảo đảm tính chính xác trong thông tin của mình. Việc lựa chọn vấn đề, nội dung và ngôn ngữ trên báo chí cần hết sức khéo léo để tránh những hệ quả không đáng có. Cần kiểm tra lại thông tin trên báo có đúng với những gì mình cung cấp hay không sau khi thông tin đó được in ấn/đăng báo.

13

THAM GIA XÂY DỰNG VĂN BẢN PHÁP LUẬT CẤP ĐỊA PHƯƠNG

Chính quyền địa phương các cấp cũng có quyền ban hành văn bản pháp luật tác động lớn đến các doanh nghiệp. Theo quy định, các địa phương không được ban hành thêm các loại điều kiện kinh doanh hay thủ tục hành chính mới, tuy nhiên, các vấn đề như quản lý đất đai, cơ sở hạ tầng, lao động, một số loại thuế, phí và nhiều hướng dẫn chi tiết khác vẫn thuộc thẩm quyền ban hành pháp luật của địa phương.

Theo ghi nhận từ các doanh nghiệp, trong thời gian qua, công tác tham vấn, công khai dự thảo trước khi ban hành văn bản pháp luật cấp địa phương hầu như không được thực hiện. Luật ban hành văn bản pháp luật năm 2015 đã có quy định mạnh mẽ hơn về vấn đề này và hy vọng trong thời gian tới sẽ có chuyển biến tích cực.

Quy trình và kỹ năng tham gia xây dựng pháp luật ở cấp địa phương cũng tương tự như trung ương, nhưng có ba điểm mà doanh nghiệp cần lưu ý:

- Chú ý theo dõi dự thảo trên website của địa phương
- Tham gia và thúc đẩy hoạt động của các hiệp hội doanh nghiệp địa phương
- Hình thức tham gia tốt nhất là thông qua các cuộc đối thoại trực tiếp giữa chính quyền và doanh nghiệp

Theo dõi dự thảo trên website của chính quyền địa phương

Việc theo dõi dự thảo chính sách mới tại các địa phương có nhiều điểm rất khác so với các văn bản tại cấp trung ương.

Thứ nhất, các cơ quan báo chí phản ánh dự thảo chính sách mới tại các địa phương rất hạn chế. Do có quá nhiều địa phương, số văn bản pháp luật của mỗi địa phương lại ít, các vấn đề thường chỉ tác động diện hẹp nên các báo trung ương thường không có đủ nhân lực để theo dõi mảng này. Các báo địa phương rất ít khi có được phóng viên, nhà báo đủ năng lực nhận diện và phân tích chính sách tốt. Do đó, nguồn thông tin từ báo chí không hỗ trợ nhiều cho các doanh nghiệp.

Thứ hai, mỗi địa phương chỉ có một website đăng tải thông tin chứ không có đến hơn 20 website như ở cấp trung ương. Bởi vậy, doanh nghiệp sẽ gặp thuận lợi hơn khi theo dõi thông tin trên website của tỉnh (vui lòng xem phụ lục các website của chính quyền địa phương).

Thứ ba, các công ty luật, văn phòng luật sư hiện nay rất ít khi cung cấp thông tin về chính sách và pháp luật mới tại các địa phương. Do đó, kể cả trường hợp doanh nghiệp có đủ kinh phí thì cũng không có đơn vị cung cấp dịch vụ phù hợp với nhu cầu của mình.

Thứ tư, các hiệp hội doanh nghiệp địa phương thường cộng tác tương đối thân

thiết với chính quyền và có thể là kênh thông tin hiệu quả cho các doanh nghiệp trong quá trình theo dõi chính sách. Nhiều hiệp hội doanh nghiệp địa phương đã có cơ chế để thường xuyên gửi dự thảo văn bản pháp luật có liên quan đến các hội viên của mình qua công văn hoặc email.

Với tất cả các lý do đó, việc theo dõi dự thảo văn bản pháp luật tại cấp địa phương nên dựa chủ yếu vào các website của chính quyền và hiệp hội doanh nghiệp.

Vai trò của các hiệp hội doanh nghiệp địa phương

Trong công tác xây dựng pháp luật tại địa phương, các hiệp hội doanh nghiệp đóng vai trò đặc biệt quan trọng. Các hiệp hội không chỉ giúp đỡ doanh nghiệp trong việc tiếp cận thông tin mà còn có thể chủ động thực hiện các buổi đối thoại, trao đổi trực tiếp hoặc giúp gắn kết giữa doanh nghiệp và chính quyền.

Mối quan hệ giữa doanh nghiệp và chính quyền địa phương đôi khi phức tạp hơn rất nhiều so với chính quyền trung ương. Các doanh nghiệp địa phương phải thường xuyên gặp gỡ, va chạm với các cơ quan nhà nước tại địa phương không chỉ trong vấn đề xây dựng chính sách mà cả quá trình thực thi pháp luật như làm các thủ tục hành chính, xin giấy phép, đất đai hay thanh tra, kiểm tra. Lúc này, vai trò của các hiệp hội doanh nghiệp là giúp điều hòa mối quan hệ này, gây dựng tinh thần cởi mở mang tính xây dựng từ cả hai phía.

Hiệp hội doanh nghiệp cũng có thể giúp doanh nghiệp truyền tải tiếng nói đến chính quyền địa phương mà không e ngại sẽ bị “đề ý” hay gây khó dễ sau này. Nhiều hiệp hội doanh nghiệp địa phương đã cam kết là sẽ truyền tải ý kiến của các doanh nghiệp một cách ẩn danh, giúp bảo vệ hội viên. Do đó, doanh nghiệp có thể hỏi về cam kết của các hiệp hội trước khi nêu ý kiến.

Các doanh nghiệp nên chủ động tham gia và tích cực đóng góp cho hoạt động của hiệp hội doanh nghiệp địa phương. Hiện nay, tại hầu hết các địa phương đều đã có hiệp hội doanh nghiệp của tỉnh, thậm chí có nơi đã tổ chức được đến cấp huyện (vui lòng xem phụ lục để có thông tin liên lạc của hiệp hội doanh

ngành địa phương). Đây là các địa chỉ tin cậy cho các doanh nghiệp khi có vấn đề liên quan đến chính sách.

Đối thoại trực tiếp

Nếu như ở cấp trung ương thì việc lấy ý kiến dự thảo văn bản pháp luật qua đường công văn được đánh giá cao thì ở cấp địa phương, cơ chế đối thoại trực tiếp giữa chính quyền và doanh nghiệp lại mang lại hiệu quả tốt hơn. Nguyên nhân chính của hiện tượng này là do sự gần gũi về khoảng cách địa lý và số lượng doanh nghiệp ít nên việc tổ chức đối thoại dễ dàng hơn rất nhiều. Nhiều địa phương đã thực hiện được cơ chế đối thoại thường kỳ (mỗi tháng hoặc mỗi quý) và mang lại nhiều kết quả tốt đẹp.

Hiệp hội doanh nghiệp nên cùng với chính quyền địa phương đứng ra tổ chức các cuộc đối thoại này. Trong quá trình tổ chức, hiệp hội doanh nghiệp cần lưu ý một số điểm sau:

- **Chuẩn bị kỹ lưỡng:** (1) mỗi cuộc đối thoại nên tập trung vào một chủ đề và có dự kiến thành phần tham gia cùng chương trình làm việc; (2) tất cả tài liệu này nên được gửi trước cho các bên liên quan; (3) chuẩn bị trước các thông tin cơ bản về chủ đề thảo luận.
- **Tạo không khí thân mật, thoải mái:** (1) nên tổ chức đối thoại tại hội trường khách sạn hoặc quán cà phê lớn, tránh hội trường Ủy ban nhân dân; (2) chọn cá nhân độc lập để điều hành thảo luận, tránh biến đối thoại thành độc thoại của cán bộ; (3) cho phép doanh nghiệp viết câu hỏi ra giấy và chuyển lên chủ tọa để tránh lộ diện; (4) ghi chép đầy đủ các câu hỏi, câu trả lời và phát biểu tại cuộc đối thoại.
- **Có công tác theo dõi kết quả đối thoại:** (1) thường xuyên theo dõi việc thực hiện kết quả đối thoại; (2) có báo cáo về việc thực hiện kết quả đối thoại lần trước và trình bày trong lần đối thoại sau.

LỜI KẾT

LỜI KẾT

Trên đây là các kỹ năng và kinh nghiệm cơ bản mà doanh nghiệp cần có để chủ động tham gia vào quá trình xây dựng chính sách, pháp luật. Chúng tôi hy vọng những gì được trình bày ở đây là cần thiết và có ích cho các doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp, góp phần thực hiện hiệu quả Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật, hoàn thiện hệ thống pháp luật theo hướng minh bạch, thuận lợi cho doanh nghiệp và nền kinh tế xã hội.

VCCI trân trọng cảm ơn những nỗ lực của cộng đồng doanh nghiệp trong thời gian qua đã sát cánh cùng Chính phủ, các Bộ ngành và VCCI để góp phần cải cách môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh của nền kinh tế. VCCI hy vọng sẽ tiếp tục nhận được sự hợp tác cũng như các ý kiến đóng góp của doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp và các tổ chức, cá nhân khác nhằm tiếp tục nâng cao chất lượng hoạt động hỗ trợ và phục vụ doanh nghiệp của mình.

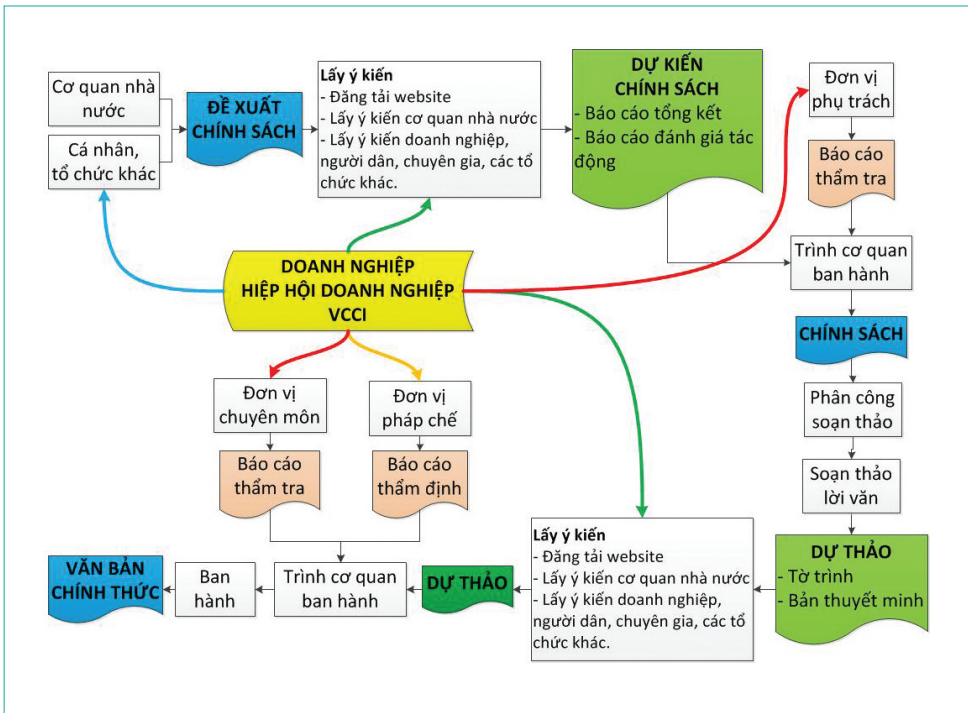

1. QUY TRÌNH BAN HÀNH VĂN BẢN PHÁP LUẬT VÀ CƠ HỘI THAM GIA GÓP Ý CỦA DOANH NGHIỆP

Hình 2: Quy trình ban hành văn bản pháp luật

2. TRÍCH DẪN CÁC QUY ĐỊNH VỀ THAM GIA Ý KIẾN TRONG LUẬT BAN HÀNH VĂN BẢN QUY PHẠM PHÁP LUẬT 2015 (SỐ 80/2015/QH13 NGÀY 22 THÁNG 6 NĂM 2015): CƠ HỘI THAM GIA GÓP Ý CỦA DOANH NGHIỆP VÀ TRÁCH NHIỆM CỦA CƠ QUAN SOẠN THẢO

Toàn văn của Luật này có thể tham khảo tại http://vanban.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&_page=1&mode=detail&document_id=180583

Điều 1. Phạm vi điều chỉnh

Luật này quy định nguyên tắc, thẩm quyền, hình thức, trình tự, thủ tục xây dựng, ban hành văn bản quy phạm pháp luật; trách nhiệm của các cơ quan nhà nước, tổ chức, cá nhân trong việc xây dựng văn bản quy phạm pháp luật.

Luật này không quy định việc làm Hiến pháp, sửa đổi Hiến pháp.

Điều 3. Giải thích từ ngữ

Trong Luật này, các từ ngữ dưới đây được hiểu như sau:

1. Quy phạm pháp luật là quy tắc xử sự chung, có hiệu lực bắt buộc chung, được áp dụng lặp đi lặp lại nhiều lần đối với cơ quan, tổ chức, cá nhân trong phạm vi cả nước hoặc đơn vị hành chính nhất định, do cơ quan nhà nước, người có thẩm quyền quy định trong Luật này ban hành và được Nhà nước bảo đảm thực hiện.
2. Đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản quy phạm pháp luật là cơ quan, tổ chức, cá nhân có quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm chịu ảnh hưởng trực tiếp từ việc áp dụng văn bản đó sau khi được ban hành.
3. Giải thích Hiến pháp, luật, pháp lệnh là việc Ủy ban thường vụ Quốc hội làm rõ tinh thần, nội dung của điều, khoản, điểm trong Hiến pháp, luật, pháp lệnh để có nhận thức, thực hiện, áp dụng đúng, thống nhất pháp luật.

Điều 4. Hệ thống văn bản quy phạm pháp luật

1. Hiến pháp.
2. Bộ luật, luật (sau đây gọi chung là luật), nghị quyết của Quốc hội.
3. Pháp lệnh, nghị quyết của Ủy ban thường vụ Quốc hội; nghị quyết liên tịch giữa Ủy ban thường vụ Quốc hội với Đoàn Chủ tịch Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.
4. Lệnh, quyết định của Chủ tịch nước.
5. Nghị định của Chính phủ; nghị quyết liên tịch giữa Chính phủ với Đoàn Chủ tịch Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

6. Quyết định của Thủ tướng Chính phủ.
7. Nghị quyết của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao.
8. Thông tư của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao; thông tư của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao; thông tư của Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ; thông tư liên tịch giữa Chánh án Tòa án nhân dân tối cao với Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao; thông tư liên tịch giữa Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ với Chánh án Tòa án nhân dân tối cao, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao; quyết định của Tổng Kiểm toán nhà nước.
9. Nghị quyết của Hội đồng nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương (sau đây gọi chung là cấp tỉnh).
10. Quyết định của Ủy ban nhân dân cấp tỉnh.
11. Văn bản quy phạm pháp luật của chính quyền địa phương ở đơn vị hành chính - kinh tế đặc biệt.
12. Nghị quyết của Hội đồng nhân dân huyện, quận, thị xã, thành phố thuộc tỉnh, thành phố thuộc thành phố trực thuộc trung ương (sau đây gọi chung là cấp huyện).
13. Quyết định của Ủy ban nhân dân cấp huyện.
14. Nghị quyết của Hội đồng nhân dân xã, phường, thị trấn (sau đây gọi chung là cấp xã).
15. Quyết định của Ủy ban nhân dân cấp xã.

Điều 5. Nguyên tắc xây dựng, ban hành văn bản quy phạm pháp luật

1. Bảo đảm tính hợp hiến, tính hợp pháp và tính thống nhất của văn bản quy phạm pháp luật trong hệ thống pháp luật.
2. Tuân thủ đúng thẩm quyền, hình thức, trình tự, thủ tục xây dựng, ban hành văn bản quy phạm pháp luật.
3. Bảo đảm tính minh bạch trong quy định của văn bản quy phạm pháp luật.
4. Bảo đảm tính khả thi, tiết kiệm, hiệu quả, kịp thời, dễ tiếp cận, dễ thực hiện của văn bản quy phạm pháp luật; bảo đảm lồng ghép vấn đề bình đẳng giới trong văn bản quy phạm pháp luật; bảo đảm yêu cầu cải cách thủ tục hành chính.
5. Bảo đảm yêu cầu về quốc phòng, an ninh, bảo vệ môi trường, không làm cản trở việc thực hiện các điều ước quốc tế mà Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên.
6. Bảo đảm công khai, dân chủ trong việc tiếp nhận, phản hồi ý kiến, kiến nghị của cá nhân, cơ quan, tổ chức trong quá trình xây dựng, ban hành văn bản quy phạm pháp luật.

Điều 6. Tham gia góp ý kiến xây dựng văn bản quy phạm pháp luật

1. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam, các tổ chức thành viên khác của Mặt trận và các cơ quan, tổ chức khác, cá nhân có quyền và được tạo điều kiện góp ý kiến về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật và dự thảo văn bản quy phạm pháp luật.
2. Trong quá trình xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo và cơ

quan, tổ chức có liên quan có trách nhiệm tạo điều kiện để các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia góp ý kiến về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, dự thảo văn bản quy phạm pháp luật; tổ chức lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản quy phạm pháp luật.

3. Ý kiến tham gia về đề nghị xây dựng văn bản quy phạm pháp luật, dự thảo văn bản quy phạm pháp luật phải được nghiên cứu, tiếp thu trong quá trình chỉnh lý dự thảo văn bản.

Điều 14. Những hành vi bị nghiêm cấm

1. Ban hành văn bản quy phạm pháp luật trái với Hiến pháp, trái với văn bản quy phạm pháp luật của cơ quan nhà nước cấp trên.

2. Ban hành văn bản không thuộc hệ thống văn bản quy phạm pháp luật quy định tại Điều 4 của Luật này nhưng có chứa quy phạm pháp luật.

3. Ban hành văn bản quy phạm pháp luật không đúng thẩm quyền, hình thức, trình tự, thủ tục quy định tại Luật này...

Điều 34. Trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội trong việc lập đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh

3. Tổ chức lấy ý kiến các cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan về đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh; tổng hợp, nghiên cứu, giải trình, tiếp thu các ý kiến góp ý.

4. Đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh không do Chính phủ trình thì cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh còn có trách nhiệm lấy ý kiến của Chính phủ và nghiên cứu, tiếp thu ý kiến của Chính phủ.

Điều 35. Đánh giá tác động của chính sách trong đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh

3. Cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội khi đánh giá tác động của chính sách trong đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh có trách nhiệm nghiên cứu, soạn thảo dự thảo báo cáo đánh giá tác động; lấy ý kiến góp ý, phản biện dự thảo báo cáo; tiếp thu, chỉnh lý dự thảo báo cáo.

4. Chính phủ quy định chi tiết Điều này.

Điều 36. Lấy ý kiến đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh

1. Cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội lập đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh có trách nhiệm sau đây:

- a) Đăng tải báo cáo tổng kết, báo cáo đánh giá tác động của chính sách trong đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh trên Cổng thông tin điện tử của Quốc hội đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh của Ủy ban thường vụ Quốc hội, Hội đồng dân tộc, Ủy ban của Quốc hội, đại biểu Quốc hội, Cổng thông tin điện tử của Chính phủ đối với đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh của Chính phủ, Cổng thông tin điện tử của cơ quan, tổ chức có đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh. Thời gian đăng tải ít nhất là 30 ngày;

b) Lấy ý kiến Bộ Tài chính, Bộ Nội vụ, Bộ Ngoại giao, Bộ Tư pháp và cơ quan, tổ chức có liên quan, đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của chính sách và giải pháp thực hiện chính sách trong đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh. Trong trường hợp cần thiết, tổ chức họp để lấy ý kiến về những chính sách cơ bản trong đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh;

c) Tổng hợp, nghiên cứu, giải trình, tiếp thu các ý kiến góp ý; đăng tải báo cáo giải trình, tiếp thu trên Cổng thông tin điện tử quy định tại khoản này.

2. Trong thời hạn 15 ngày kể từ ngày nhận được đề nghị góp ý, cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến có trách nhiệm góp ý bằng văn bản về đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh; Bộ Tài chính có trách nhiệm gửi báo cáo đánh giá về nguồn tài chính, Bộ Nội vụ có trách nhiệm gửi báo cáo đánh giá về nguồn nhân lực, Bộ Ngoại giao có trách nhiệm gửi báo cáo đánh giá về sự tương thích với điều ước quốc tế có liên quan mà Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên, Bộ Tư pháp có trách nhiệm gửi báo cáo đánh giá về tính hợp hiến, tính hợp pháp, tính thống nhất của đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh với hệ thống pháp luật đến cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội lập đề nghị.

Điều 55. Nhiệm vụ của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo luật, pháp lệnh, nghị quyết

1. Tổ chức xây dựng dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết theo mục đích, yêu cầu, phạm vi điều chỉnh, chính sách đã được xây dựng trong hồ sơ đề nghị xây dựng luật, pháp lệnh; chịu trách nhiệm về chất lượng, tiến độ soạn thảo dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết trước cơ quan, tổ chức trình dự án, dự thảo.

2. Chuẩn bị dự thảo, tờ trình và các tài liệu có liên quan đến dự án, dự thảo.

3. Tổ chức lấy ý kiến các cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan về dự án, dự thảo và đăng tải dự án, dự thảo trên cổng thông tin điện tử quy định tại điểm a khoản 1 Điều 36 của Luật này và của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo; tổng hợp và nghiên cứu, giải trình, tiếp thu các ý kiến góp ý; đăng tải báo cáo giải trình, tiếp thu và dự thảo văn bản đã được chỉnh lý trên cổng thông tin điện tử quy định tại điểm a khoản 1 Điều 36 của Luật này và của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo...

Điều 57. Lấy ý kiến đối với dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết

1. Trong quá trình soạn thảo văn bản, cơ quan, tổ chức, đại biểu Quốc hội chủ trì soạn thảo phải lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản và cơ quan, tổ chức có liên quan; nếu những vấn đề cần xin ý kiến phù hợp với từng đối tượng lấy ý kiến và xác định, cụ thể địa chỉ tiếp nhận ý kiến; đăng tải toàn văn dự thảo văn bản và tờ trình trên cổng thông tin điện tử quy định tại điểm a khoản 1 Điều 36 của Luật này và của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo trong thời gian ít nhất là 60 ngày, trừ những văn bản được ban hành theo trình tự, thủ tục rút gọn, để các cơ quan, tổ chức, cá nhân góp ý kiến. Trong thời gian dự thảo đang được lấy ý kiến, nếu cơ quan chủ trì soạn thảo chỉnh lý lại dự thảo văn bản mà khác với dự thảo đã đăng tải trước đó thì phải đăng lại dự thảo văn bản đã được chỉnh lý.

Đối với trường hợp lấy ý kiến bằng văn bản, cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 20 ngày kể từ ngày nhận được đề nghị góp ý kiến.

2. Ngoài đăng tải để lấy ý kiến theo quy định tại khoản 1 Điều này, việc lấy ý kiến có thể thông qua hình thức lấy ý kiến trực tiếp, gửi dự thảo đề nghị góp ý kiến, tổ chức hội thảo, tọa đàm, thông qua các phương tiện thông tin đại chúng.

3. Cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổng hợp, nghiên cứu, tiếp thu các ý kiến góp ý và đăng tải nội dung giải trình, tiếp thu trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của cơ quan, tổ chức mình để Nhân dân biết...

Điều 58. Thẩm định dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết do Chính phủ trình

1. Bộ Tư pháp có trách nhiệm thẩm định dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết trước khi trình Chính phủ.

Đối với dự án, dự thảo có nội dung phức tạp, liên quan đến nhiều ngành, nhiều lĩnh vực hoặc do Bộ Tư pháp chủ trì soạn thảo thì Bộ trưởng Bộ Tư pháp thành lập hội đồng thẩm định, bao gồm đại diện các cơ quan, tổ chức có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học.

Điều 63. Thẩm tra của Hội đồng dân tộc và các Ủy ban của Quốc hội về dự án luật, pháp lệnh, dự thảo nghị quyết

1. Dự án, dự thảo trước khi trình Quốc hội, Ủy ban thường vụ Quốc hội thảo luận, cho ý kiến phải được Hội đồng dân tộc, Ủy ban của Quốc hội thẩm tra (sau đây gọi chung là cơ quan thẩm tra).

3. Cơ quan chủ trì thẩm tra có thể mời đại diện cơ quan, tổ chức có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học và đại diện các đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản tham dự cuộc họp do mình tổ chức để phát biểu ý kiến về những vấn đề liên quan đến nội dung của dự án, dự thảo.

Điều 84. Đề nghị xây dựng nghị định

1. Đề nghị xây dựng nghị định được áp dụng đối với việc xây dựng, ban hành nghị định quy định tại khoản 2 và khoản 3 Điều 19 của Luật này.

2. Bộ, cơ quan ngang bộ tự mình hoặc theo chỉ đạo của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ, kiến nghị của cơ quan, tổ chức, cá nhân chuẩn bị đề nghị xây dựng nghị định thuộc phạm vi ngành, lĩnh vực được phân công phụ trách trình Thủ tướng Chính phủ xem xét, quyết định.

Điều 85. Trách nhiệm của cơ quan đề nghị xây dựng nghị định

1. Tổng kết việc thi hành pháp luật, đánh giá các văn bản quy phạm pháp luật hiện hành có liên quan đến đề nghị xây dựng nghị định; khảo sát, đánh giá thực trạng quan hệ xã hội liên quan đến đề nghị xây dựng nghị định.

Trong trường hợp cần thiết, đề nghị cơ quan, tổ chức có liên quan tổng kết, đánh giá việc thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật thuộc lĩnh vực do cơ quan, tổ chức đó phụ trách có liên quan đến đề nghị xây dựng nghị định.

...

5. Tổ chức lấy ý kiến các cơ quan, tổ chức có liên quan về đề nghị xây dựng nghị định; tổng hợp, nghiên cứu, giải trình tiếp thu các ý kiến góp ý.

Điều 86. Lấy ý kiến đối với đề nghị xây dựng nghị định

Cơ quan lập đề nghị xây dựng nghị định có trách nhiệm sau đây:

1. Cơ quan lập đề nghị xây dựng nghị định lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của chính sách trong đề nghị xây dựng nghị định và cơ quan, tổ chức có liên quan, nêu những vấn đề cần xin ý kiến phù hợp với từng đối tượng lấy ý kiến và xác định cụ thể địa chỉ tiếp nhận ý kiến; đăng tải toàn văn hồ sơ đề nghị xây dựng nghị định trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và của cơ quan đề nghị xây dựng nghị định trong thời hạn ít nhất là 30 ngày để các cơ quan, tổ chức, cá nhân góp ý kiến...
2. Cơ quan lập đề nghị xây dựng nghị định có thể tổ chức lấy ý kiến trực tiếp, tổ chức hội thảo, tọa đàm để lấy ý kiến về các chính sách dự kiến trong đề nghị xây dựng nghị định;
3. Cơ quan lập đề nghị xây dựng nghị định tổng hợp, nghiên cứu, giải trình tiếp thu các ý kiến góp ý; đăng tải báo cáo giải trình, tiếp thu trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và của cơ quan đề nghị xây dựng nghị định.

Điều 90. Nhiệm vụ của cơ quan chủ trì soạn thảo nghị định

1. Cơ quan chủ trì soạn thảo nghị định chịu trách nhiệm trước Chính phủ về nội dung, chất lượng và tiến độ soạn thảo nghị định.
2. Cơ quan chủ trì soạn thảo nghị định có nhiệm vụ sau đây:
  - c) Tổ chức lấy ý kiến, nghiên cứu, tiếp thu, chỉnh lý dự thảo; xây dựng tờ trình, báo cáo giải trình, tiếp thu ý kiến góp ý về dự thảo và đăng tải các tài liệu này trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo.

Điều 91. Lấy ý kiến đối với dự thảo nghị định

Trong quá trình soạn thảo nghị định, cơ quan chủ trì soạn thảo phải lấy ý kiến các đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản và bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ theo quy định tại các khoản 1, 2 và 3 Điều 57 của Luật này.

Điều 92. Thẩm định dự thảo nghị định

1. Bộ Tư pháp có trách nhiệm thẩm định dự thảo nghị định trước khi trình Chính phủ.

Đối với dự thảo nghị định có nội dung phức tạp, liên quan đến nhiều ngành, nhiều lĩnh vực hoặc do Bộ Tư pháp chủ trì soạn thảo thì Bộ trưởng Bộ Tư pháp thành lập hội đồng thẩm định, bao gồm đại diện các cơ quan, tổ chức có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học.
2. Hồ sơ gửi thẩm định bao gồm:
  - a) Tờ trình Chính phủ về dự thảo nghị định;
  - b) Dự thảo nghị định;

c) Báo cáo tổng hợp, giải trình, tiếp thu ý kiến của cơ quan, tổ chức, cá nhân và đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản; bản chụp ý kiến của bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ;

...

Điều 93. Hồ sơ dự thảo nghị định trình Chính phủ

1. Tờ trình Chính phủ về dự thảo nghị định.
2. Dự thảo nghị định.
3. Báo cáo thẩm định; báo cáo giải trình, tiếp thu ý kiến thẩm định.
4. Bản tổng hợp, giải trình, tiếp thu ý kiến của cơ quan, tổ chức, cá nhân và đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của nghị định.

...

Điều 97. Nhiệm vụ của cơ quan chủ trì soạn thảo quyết định của Thủ tướng Chính phủ

1. Bộ, cơ quan ngang bộ chủ trì soạn thảo quyết định của Thủ tướng Chính phủ theo sự phân công của Thủ tướng Chính phủ.
2. Cơ quan được giao chủ trì soạn thảo có nhiệm vụ sau đây:

...

d) Lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của các chính sách trong dự thảo quyết định và cơ quan, tổ chức có liên quan; nêu những vấn đề cần xin ý kiến phù hợp với từng đối tượng lấy ý kiến và xác định cụ thể địa chỉ tiếp nhận ý kiến; đăng tải toàn văn dự thảo quyết định trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo dự thảo quyết định trong thời hạn ít nhất là 60 ngày để các cơ quan, tổ chức, cá nhân góp ý kiến.

Đối với trường hợp lấy ý kiến bằng văn bản, tùy theo tính chất, nội dung của dự thảo quyết định, cơ quan chủ trì soạn thảo gửi văn bản lấy ý kiến các bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ. Cơ quan được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 20 ngày kể từ ngày nhận được để nghị góp ý kiến...

đ) Tổng hợp, nghiên cứu, giải trình, tiếp thu các ý kiến góp ý; đăng tải báo cáo giải trình, tiếp thu, chỉnh lý trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo quyết định.

Điều 98. Thẩm định dự thảo quyết định của Thủ tướng Chính phủ

1. Bộ Tư pháp có trách nhiệm thẩm định dự thảo quyết định của Thủ tướng Chính phủ trước khi trình Thủ tướng Chính phủ.

Đối với dự thảo quyết định có nội dung phức tạp, liên quan đến nhiều ngành, nhiều lĩnh vực hoặc do Bộ Tư pháp chủ trì soạn thảo thì Bộ trưởng Bộ Tư pháp thành lập hội đồng thẩm định, bao gồm đại diện các cơ quan, tổ chức có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học.

2. Hồ sơ gửi thẩm định bao gồm:

- a) Tờ trình Thủ tướng Chính phủ về dự thảo quyết định;
- b) Dự thảo quyết định;
- c) Báo cáo tổng hợp, giải trình, tiếp thu ý kiến của cơ quan, tổ chức, cá nhân và đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản; bản chụp ý kiến của bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ;

Điều 101. Soạn thảo thông tư

1. Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ chỉ đạo việc xây dựng, ban hành thông tư; phân công đơn vị thuộc bộ, cơ quan ngang bộ chủ trì phối hợp với tổ chức pháp chế trong trường hợp tổ chức pháp chế không chủ trì soạn thảo và các đơn vị có liên quan tổ chức soạn thảo thông tư.

2. Trong quá trình soạn thảo thông tư, bộ, cơ quan ngang bộ chủ trì soạn thảo phải lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản; nêu những vấn đề cần xin ý kiến phù hợp với từng đối tượng lấy ý kiến và xác định cụ thể địa chỉ tiếp nhận ý kiến; đăng tải toàn văn dự thảo trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và cổng thông tin điện tử của bộ, cơ quan ngang bộ trong thời gian ít nhất là 60 ngày.

Tùy theo tính chất và nội dung của dự thảo thông tư, bộ, cơ quan ngang bộ có thể lấy ý kiến của các bộ, cơ quan ngang bộ khác, cơ quan thuộc Chính phủ, Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh, các cơ quan, tổ chức khác, các chuyên gia, nhà khoa học. Cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản chậm nhất là 20 ngày kể từ ngày nhận được đề nghị góp ý kiến...

Điều 102. Thẩm định dự thảo thông tư

1. Tổ chức pháp chế thuộc bộ, cơ quan ngang bộ có trách nhiệm thẩm định dự thảo thông tư trước khi trình Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ.

Đối với thông tư có quy định ảnh hưởng trực tiếp đến quyền, nghĩa vụ, lợi ích của người dân, doanh nghiệp, liên quan đến nhiều ngành, nhiều lĩnh vực hoặc do tổ chức pháp chế chủ trì soạn thảo thì Bộ trưởng, Thủ trưởng cơ quan ngang bộ thành lập hội đồng tư vấn thẩm định có sự tham gia của cơ quan, tổ chức, đơn vị có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học...

Điều 105. Xây dựng, ban hành nghị quyết của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao

1. Dự thảo nghị quyết của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao do Chánh án Tòa án nhân dân tối cao tổ chức và chỉ đạo việc soạn thảo.

2. Dự thảo nghị quyết được đăng tải trên Cổng thông tin điện tử của Chính phủ và Cổng thông tin điện tử của Tòa án nhân dân tối cao trong thời gian ít nhất là 60 ngày để cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến...

Điều 106. Xây dựng, ban hành thông tư của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao

1. Dự thảo thông tư của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao do Chánh án Tòa án nhân dân tối cao tổ chức và chỉ đạo việc soạn thảo.

2. Đơn vị được phân công chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổng kết thực tiễn thi hành pháp luật liên quan đến dự thảo; nghiên cứu thông tin, tư liệu có liên quan; chuẩn bị đề cương, biên soạn và chỉnh lý dự thảo; tổ chức lấy ý kiến; chuẩn bị tờ trình và tài liệu có liên quan đến dự thảo.

Dự thảo thông tư được đăng tải trên Cổng thông tin điện tử của Tòa án nhân dân tối cao trong thời gian ít nhất là 60 ngày để cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến...

Điều 107. Xây dựng, ban hành thông tư của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao

1. Dự thảo thông tư của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao do Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao tổ chức và chỉ đạo việc soạn thảo.

2. Đơn vị được phân công chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổng kết thực tiễn thi hành pháp luật liên quan đến dự thảo; nghiên cứu thông tin, tư liệu có liên quan; chuẩn bị đề cương, biên soạn và chỉnh lý dự thảo; tổ chức lấy ý kiến; chuẩn bị tờ trình và tài liệu có liên quan đến dự thảo.

Dự thảo thông tư được đăng tải trên Cổng thông tin điện tử của Viện kiểm sát nhân dân tối cao trong thời gian ít nhất là 60 ngày để cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến...

Điều 108. Xây dựng, ban hành quyết định của Tổng Kiểm toán nhà nước

1. Dự thảo quyết định của Tổng Kiểm toán nhà nước do Tổng Kiểm toán nhà nước tổ chức và chỉ đạo việc soạn thảo.

2. Dự thảo quyết định được đăng tải trên Cổng thông tin điện tử của Kiểm toán nhà nước trong thời gian ít nhất là 60 ngày để cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến...

Điều 109. Xây dựng, ban hành nghị quyết liên tịch

1. Dự thảo nghị quyết liên tịch giữa Ủy ban thường vụ Quốc hội hoặc Chính phủ và Đoàn Chủ tịch Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam do Ủy ban thường vụ Quốc hội hoặc Chính phủ phân công cơ quan chủ trì soạn thảo.

2. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổ chức soạn thảo dự thảo.

3. Trong quá trình soạn thảo dự thảo nghị quyết liên tịch, cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổ chức lấy ý kiến các cơ quan, tổ chức, cá nhân theo quy định tại các khoản 1, 2 và 3 Điều 57 của Luật này...

5. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tiếp thu ý kiến góp ý để chỉnh lý dự thảo...

Điều 110. Xây dựng, ban hành thông tư liên tịch

2. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm tổ chức soạn thảo dự thảo.
3. Dự thảo được đăng tải trên cổng thông tin điện tử của cơ quan chủ trì soạn thảo trong thời gian ít nhất là 60 ngày để cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến....
4. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm nghiên cứu ý kiến góp ý để chỉnh lý dự thảo...

Điều 112. Nhiệm vụ của cơ quan đề nghị xây dựng nghị quyết

1. Tổng kết việc thi hành pháp luật hoặc đánh giá các văn bản quy phạm pháp luật hiện hành có liên quan đến đề nghị xây dựng nghị quyết; khảo sát, đánh giá thực trạng quan hệ xã hội liên quan đến nội dung chính của dự thảo nghị quyết.

Trong trường hợp cần thiết, đề nghị cơ quan, tổ chức có liên quan tổng kết, đánh giá việc thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật thuộc lĩnh vực do cơ quan, tổ chức đó phụ trách có liên quan đến nội dung của dự thảo...

5. Tổ chức lấy ý kiến cơ quan, tổ chức có liên quan về đề nghị xây dựng nghị quyết; tổng hợp, nghiên cứu, giải trình tiếp thu ý kiến góp ý.

Điều 113. Lấy ý kiến về đề nghị xây dựng nghị quyết

1. Cơ quan đề nghị xây dựng nghị quyết có trách nhiệm lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của chính sách trong đề nghị xây dựng nghị quyết và các cơ quan, tổ chức có liên quan; nêu những vấn đề cần xin ý kiến phù hợp với từng đối tượng lấy ý kiến và xác định cụ thể địa chỉ tiếp nhận ý kiến; đăng tải toàn văn hồ sơ đề nghị xây dựng nghị quyết trên cổng thông tin điện tử của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương trong thời hạn ít nhất là 30 ngày để các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến.

Ngoài đăng tải để lấy ý kiến theo quy định tại khoản này, việc lấy ý kiến có thể bằng bình thức lấy ý kiến trực tiếp, gửi dự thảo đề nghị góp ý kiến, tổ chức hội thảo hoặc thông qua phương tiện thông tin đại chúng để các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia ý kiến.

2. Khi lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của dự thảo nghị quyết thì cơ quan lấy ý kiến có trách nhiệm xác định những vấn đề cần lấy ý kiến và bảo đảm ít nhất là 10 ngày kể từ ngày tổ chức lấy ý kiến để các đối tượng được lấy ý kiến góp ý kiến vào dự thảo nghị quyết. Trong trường hợp cần thiết, cơ quan đề nghị xây dựng nghị quyết tổ chức đối thoại trực tiếp về chính sách với các đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của dự thảo nghị quyết.

3. Cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến về đề nghị xây dựng nghị quyết có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 10 ngày kể từ ngày nhận được đề nghị góp ý kiến.

Điều 119. Nhiệm vụ của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo nghị quyết

1. Tổ chức xây dựng dự thảo nghị quyết, bảo đảm sự phù hợp của nội dung dự thảo nghị quyết với các quy định trong văn bản quy phạm pháp luật đã giao quy định chi tiết đối với nghị quyết quy định tại khoản 1 Điều 27 của Luật này; bảo đảm sự thống nhất của dự thảo nghị quyết với các chính sách đã

được thông qua đối với nghị quyết quy định tại các khoản 2, 3 và 4 Điều 27 của Luật này.

2. Tổ chức lấy ý kiến, nghiên cứu, tiếp thu, chỉnh lý dự thảo; xây dựng tờ trình, báo cáo giải trình, tiếp thu ý kiến góp ý về dự thảo và các tài liệu khác; đăng tải các tài liệu này trên cổng thông tin điện tử của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương.

Điều 120. Lấy ý kiến đối với dự thảo nghị quyết

1. Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh phải được đăng tải toàn văn trên cổng thông tin điện tử của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương trong thời hạn ít nhất là 30 ngày để các cơ quan, tổ chức, cá nhân góp ý kiến.

2. Cơ quan chủ trì soạn thảo tổ chức lấy ý kiến của cơ quan, tổ chức có liên quan.

Trong trường hợp lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của nghị quyết thì cơ quan lấy ý kiến có trách nhiệm xác định những vấn đề cần lấy ý kiến và bảo đảm ít nhất là 30 ngày kể từ ngày tổ chức lấy ý kiến để các đối tượng được lấy ý kiến góp ý vào dự thảo văn bản.

3. Cơ quan, tổ chức được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 10 ngày kể từ ngày nhận được dự thảo văn bản.

Điều 121. Thẩm định dự thảo nghị quyết do Ủy ban nhân dân cấp tỉnh trình

1. Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh do Ủy ban nhân dân cùng cấp trình phải được Sở Tư pháp thẩm định trước khi trình Ủy ban nhân dân.

Trong trường hợp cần thiết, Sở Tư pháp yêu cầu cơ quan chủ trì soạn thảo báo cáo những vấn đề thuộc nội dung của dự thảo nghị quyết; tự mình hoặc cùng cơ quan chủ trì soạn thảo tổ chức khảo sát về những vấn đề thuộc nội dung của dự thảo nghị quyết. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm cung cấp thông tin, tài liệu phục vụ cho việc thẩm định dự thảo nghị quyết.

Đối với dự thảo nghị quyết liên quan đến nhiều lĩnh vực hoặc do Sở Tư pháp chủ trì soạn thảo thì Giám đốc Sở Tư pháp thành lập hội đồng tư vấn thẩm định, bao gồm đại diện các cơ quan, tổ chức có liên quan, các chuyên gia, nhà khoa học.

Chậm nhất là 20 ngày trước ngày Ủy ban nhân dân họp, cơ quan chủ trì soạn thảo phải gửi hồ sơ dự thảo nghị quyết đến Sở Tư pháp để thẩm định.

Điều 129. Lấy ý kiến về dự thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp tỉnh

Cơ quan chủ trì soạn thảo tổ chức lấy ý kiến đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của văn bản và các cơ quan, tổ chức có liên quan theo quy định tại Điều 120 của Luật này.

Điều 133. Soạn thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp huyện

1. Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp huyện do Ủy ban nhân dân cùng cấp trình. Căn cứ vào tính chất và nội dung của nghị quyết của Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân cấp huyện phân công cơ quan chủ trì soạn thảo. Cơ quan chủ trì soạn thảo có trách nhiệm xây dựng dự thảo và tờ trình dự thảo nghị quyết.

2. Căn cứ vào tính chất và nội dung của dự thảo nghị quyết, cơ quan chủ trì soạn thảo tổ chức lấy ý kiến của cơ quan, tổ chức có liên quan, đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của nghị quyết.

Cơ quan, tổ chức có liên quan được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 07 ngày kể từ ngày nhận được dự thảo nghị quyết.

Trong trường hợp lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của nghị quyết thì cơ quan, tổ chức lấy ý kiến có trách nhiệm xác định những vấn đề cần lấy ý kiến, địa chỉ tiếp nhận ý kiến và bảo đảm ít nhất là 07 ngày kể từ ngày tổ chức lấy ý kiến để các đối tượng được lấy ý kiến góp ý vào dự thảo nghị quyết.

Điều 138. Soạn thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp huyện

1. Dự thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp huyện do Chủ tịch Ủy ban nhân dân phân công và trực tiếp chỉ đạo cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân soạn thảo. Cơ quan soạn thảo có trách nhiệm xây dựng dự thảo và tờ trình dự thảo quyết định.

2. Căn cứ vào tính chất và nội dung của dự thảo quyết định, cơ quan soạn thảo tổ chức lấy ý kiến của cơ quan, tổ chức có liên quan, đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của quyết định.

Cơ quan, tổ chức có liên quan được lấy ý kiến có trách nhiệm trả lời bằng văn bản trong thời hạn 07 ngày kể từ ngày nhận được dự thảo quyết định.

Trong trường hợp lấy ý kiến của đối tượng chịu sự tác động trực tiếp của quyết định thì cơ quan lấy ý kiến có trách nhiệm xác định những vấn đề cần lấy ý kiến và bảo đảm ít nhất là 07 ngày kể từ ngày tổ chức lấy ý kiến để các đối tượng được lấy ý kiến góp ý vào dự thảo quyết định.

Điều 142. Soạn thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp xã

1. Dự thảo nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp xã do Ủy ban nhân dân cùng cấp tổ chức soạn thảo và trình Hội đồng nhân dân.

2. Căn cứ vào tính chất và nội dung của dự thảo nghị quyết, Chủ tịch Ủy ban nhân dân tổ chức việc lấy ý kiến và tiếp thu ý kiến của cơ quan, tổ chức có liên quan, của Nhân dân tại các thôn, làng, buôn, ấp, bản, phum, sóc, tổ dân phố, khu phố, khối phố về dự thảo nghị quyết bằng các hình thức thích hợp.

Điều 144. Soạn thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp xã

1. Dự thảo quyết định của Ủy ban nhân dân cấp xã do Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã tổ chức, chỉ đạo việc soạn thảo.
2. Căn cứ vào tính chất và nội dung của dự thảo quyết định, Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã tổ chức việc lấy ý kiến và tiếp thu ý kiến của cơ quan, tổ chức có liên quan, của Nhân dân tại các thôn, làng, buôn, ấp, bản, phum, sóc, tổ dân phố, khu phố, khối phố và chỉnh lý dự thảo quyết định.

Điều 148. Trình tự, thủ tục xây dựng, ban hành văn bản quy phạm pháp luật theo trình tự, thủ tục rút gọn

Việc xây dựng, ban hành luật, nghị quyết của Quốc hội, pháp lệnh, nghị quyết của Ủy ban thường vụ Quốc hội, lệnh, quyết định của Chủ tịch nước, nghị định của Chính phủ, quyết định của Thủ tướng Chính phủ, nghị quyết của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh, quyết định của Ủy ban nhân dân cấp tỉnh theo trình tự, thủ tục rút gọn được thực hiện như sau:

1. Cơ quan chủ trì soạn thảo tổ chức việc soạn thảo;
2. Cơ quan chủ trì soạn thảo có thể tổ chức lấy ý kiến cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan về dự thảo văn bản. Trong trường hợp lấy ý kiến thì thời hạn lấy ý kiến không quá 20 ngày;
3. Trong thời hạn 07 ngày kể từ ngày nhận được dự thảo văn bản, cơ quan thẩm định có trách nhiệm thẩm định, cơ quan chủ trì thẩm tra có trách nhiệm thẩm tra dự thảo văn bản.

Điều 170. Rà soát, hệ thống hóa văn bản quy phạm pháp luật

1. Cơ quan nhà nước trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình có trách nhiệm rà soát, hệ thống hóa các văn bản quy phạm pháp luật; nếu phát hiện có quy định trái pháp luật, mâu thuẫn, chồng chéo, hết hiệu lực hoặc không còn phù hợp với tình hình phát triển kinh tế - xã hội thì tự mình hoặc kiến nghị với cơ quan nhà nước có thẩm quyền kịp thời đình chỉ việc thi hành, bãi bỏ, sửa đổi, bổ sung, ban hành văn bản mới hoặc thay thế văn bản quy phạm pháp luật.

Cơ quan, tổ chức và công dân có quyền đề nghị cơ quan nhà nước có thẩm quyền xem xét đình chỉ việc thi hành, bãi bỏ, sửa đổi, bổ sung, ban hành văn bản mới hoặc thay thế văn bản quy phạm pháp luật.

3. CÁC ĐỊA CHỈ DOANH NGHIỆP CÓ THỂ THEO DÕI VÀ GỬI Ý KIẾN GÓP Ý TẠI ĐỊA PHƯƠNG

Ủy ban nhân dân (UBND): theo dõi thông tin chính sách mới, văn bản lấy ý kiến
 Đoàn đại biểu Quốc hội (ĐBQH), Mặt trận Tổ quốc (MTTQ): để gửi ý kiến/ kiến nghị
 Hiệp hội doanh nghiệp tỉnh/ thành phố (HHDN), Hiệp hội doanh nghiệp nhỏ và vừa (HHDN SME)

Bảng 3. Các địa chỉ doanh nghiệp có thể theo dõi và gửi ý kiến góp ý tại địa phương

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
1	An Giang	HHDN	http://abavn.com/
		UBND	http://www.angiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://vpddbqh-hdnd.angiang.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttqvn.angiang.gov.vn/
2	Đắk Lắk	HHDN	http://www.hiephoidoanhnghiepdaklak.com.vn/
		UBND	http://www.daclak.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.daclak.gov.vn/
		MTTQ	http://mttdaklak.org.vn/
3	Đắk Nông	HHDN	http://www.hiephoidoanhnghiepdaknong.com/
		UBND	http://www.dacnong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.daknong.gov.vn/
		MTTQ	Dãy D4 Nhà công vụ, thị xã Gia Nghĩa, (ĐT: 050 3544086)
4	Đồng Nai	HHDN	129, đ. Hà Huy Giáp, P.Quyết Thắng, TP. Biên Hoà (ĐT: 061 3823450)
		UBND	http://www.dongnai.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.dongnai.gov.vn/
		MTTQ	Số 32, đ. Võ Thị Sáu, TP. Biên Hoà (ĐT: 061 3942467)
5	Đồng Tháp	HHDN	http://dobadongthap.vn/
		UBND	http://www.dongthap.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.hdnd.dongthap.gov.vn/
		MTTQ	Số 26, đ. Lý Thường Kiệt, P. 1, TX. Cao Lãnh (ĐT: 067 3852776)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
6	Đà Nẵng	HHDN SME	http://www.danasme.vn/
		UBND	http://www.danang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.danang.gov.vn/
		MTTQ	http://mattran.danang.gov.vn/
7	Điện Biên	UBND	http://www.dienbien.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.dienbien.gov.vn/
		MTTQ	TDP 6, P. Mường Thanh, TP. Điện Biên Phủ, (ĐT: 0230 3825095)
8	Bạc Liêu	HHDN	Số 2 Hùng Vương, P. 1, TP Bạc Liêu, (ĐT: 0781 3949406)
		UBND	http://www.baclieu.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.baclieu.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttq.baclieu.gov.vn/
9	Bắc Giang	HHDN	Tầng 3 Tòa nhà CTy XNK Bắc Giang, Số 1, Nguyễn Văn Cừ, TP. Bắc Giang (ĐT: 0240 3824977)
		HHDN SME	164 đ. Xương Giang, TP. Bắc Giang (ĐT: 0240 3825789)
		UBND	http://www.bacgiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbdcbacgiang.gov.vn/
		MTTQ	http://mttq.bacgiang.gov.vn/
10	Bắc Kạn	HHDN	Tổ 1B, P. Đức Xuân, TX. Bắc Kạn, (ĐT: 0281 3871779)
		UBND	http://www.backan.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.backan.gov.vn/
		MTTQ	Tổ 7B, P. Đức Xuân, TX. Bắc Kạn (ĐT: 0281 3870552)
11	Bắc Ninh	HHDN SME	Số 62 Hai Bà Trưng, P. Suối Hoa, TP. Bắc Ninh, (ĐT: 0241.387.5959)
		UBND	http://www.bacninh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://bacninh.gov.vn/sobannganh/HDNDTin/
		MTTQ	Số 85A, Nguyễn Du, Ninh Xá, TP Bắc Ninh (ĐT: 0241 3821234)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
12	Bến Tre	HHDN	Số 77 Nguyễn Huệ, P. 1, TP. Bến Tre, (ĐT: 075 3833394)
		UBND	http://www.bentre.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.bentre.gov.vn/
		MTTQ	65 Đồng Khởi, P.2, TP. Bến Tre, (ĐT: 075 3822212)
13	Bà Rịa - Vũng Tàu	HHDN SME	Số 8 Trần Hưng Đạo, P.1, TP. Vũng Tàu, (ĐT: 064 3541433)
		UBND	http://www.baria-vungtau.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.baria-vungtau.gov.vn/
		MTTQ	10 Nguyễn Du, P. 1, TP. Vũng Tàu, (ĐT: 064 3856630)
14	Bình Định	HHDN	http://doanhnhantrebinhdin.vn
		UBND	http://www.binhdin.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://nguoidaibieu.binhdin.gov.vn/
		MTTQ	Số 8, Lê Thánh Tôn, P. Lê Lợi, TP. Quy Nhơn, (ĐT: 056 3892466)
15	Bình Dương	UBND	http://www.binhduong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.binhduong.gov.vn/
		MTTQ	Số 2, phố Quang Trung, TX. Thủ Dầu Một, (ĐT: 0650 3822866)
		HHDN SME	http://doanhnghiepbinhphuoc.vn/
16	Bình Phước	UBND	http://www.binhphuoc.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbndbinhphuoc.gov.vn/
		MTTQ	http://www.binhphuoc.gov.vn/3cms/ubmttqvn-tinh.htm
		HHDN SME	http://doanhnghiepbinhthuan.vn/
17	Bình Thuận	UBND	http://www.binhthuan.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.hdnd.binhthuan.gov.vn/
		MTTQ	http://www.binhthuancpv.org.vn/
		UBND	http://www.caobang.gov.vn/
18	Cao Bằng	Đoàn ĐBQH	http://hdndcaobang.gov.vn
		MTTQ	http://ubmatran.caobang.gov.vn/

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
19	Cần Thơ	HHDN	http://cbamekong.org/
		UBND	http://www.cantho.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.cantho.gov.vn/
		MTTQ	http://cantho.gov.vn/wps/portal/mttq
20	Cà Mau	HHDN	Số 17, Nguyễn Du, P. 5, TP, Cà Mau, (ĐT: 0780 3962345)
		UBND	http://www.camau.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.camau.gov.vn/
		MTTQ	Số 2, Trần Hưng Đạo, P. 5, TP Cà Mau, (ĐT: 0780 3831662)
21	Gia Lai	HHDN	99 Hùng Vương, TP. Pleiku, (ĐT: 059 3720.008)
		UBND	99 Hùng Vương, TP. Pleiku, (ĐT: 059 3720006)
		UBND	http://www.gialai.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.gialai.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttq.gialai.gov.vn/
22	Hải Dương	HHDN	Số 5, đ. Ngô Quyền, TP. Hải Dương (ĐT: 0320 3609398)
		UBND	http://www.haiduong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.haiduong.gov.vn/
		MTTQ	Số 4, Phạm Sư Mệnh, TP. Hải Dương (ĐT: 0320 3852393)
23	Hải Phòng	HHDN SME	18 Đinh Tiên Hoàng, Q. Hồng Bàng, TP.Hải Phòng (ĐT: 031 3569346)
		UBND	http://www.haiphong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbndhaiphong.gov.vn/
		MTTQ	http://mattranhaiphong.org.vn/Portal/Default.aspx
24	Hậu Giang	HHDN	Số 01, đ. Thống Nhất, KV4, P.5, TP. Vị Thanh
		UBND	http://www.haugiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.haugiang.gov.vn
		MTTQ	http://tinhuylhaugiang.org.vn/
25	Hà Giang	HHDN	Tầng 3, Đảng ủy khối DN, tổ 8, P. Nguyễn Trãi, (ĐT: 0219 3860619)
		UBND	http://www.haugiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.haugiang.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttq.haugiang.gov.vn/

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
26	Hà Nam	HHDN	KS Hương Việt, đ. 1A, P. Minh Khai, TP. Phủ Lý (ĐT: 0351 3726868)
		UBND	http://www.hanam.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hanam.gov.vn/vi-vn/hdnd/
		MTTQ	Đ. Thái Tổ, P. Lê Hồng Phong, TP. Phủ Lý (ĐT: 0351 3852801)
27	Hà Nội	HHDN	http://hba.vn
		HHDN SME	http://hasmea.org.vn
		UBND	http://www.hanoi.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.dbndhanoi.gov.vn/
28	Hà Tĩnh	MTTQ	http://mttqhanoi.org.vn/
		HHDN	http://www.doanhnhahatinh.com/
		UBND	http://www.hatinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbndhatinh.vn/
29	Hưng Yên	MTTQ	Số 80, đ. Phan Đình Phùng, TX. Hà Tĩnh (ĐT: 039 3856648)
		HHDN	http://www.doanhnghiephungyen.org.vn/
		UBND	http://www.hungyen.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.hungyen.gov.vn/
30	Hòa Bình	MTTQ	Đường Chu Mạnh Trinh, TX Hưng Yên (ĐT: 0321 3863440)
		HHDN SME	http://hoidoanhghiephoabinh.com/
		UBND	http://www.hoabinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.hoabinh.gov.vn/
31	TP. Hồ Chí Minh	MTTQ	http://mattrantoquoc.hoabinh.gov.vn/
		HHDN	http://www.hiephoidoanhnghiep.vn/
		UBND	http://www.hochiminh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.dbnd.hochiminhcity.gov.vn/
32	Khánh Hòa	MTTQ	http://ubmttq.hochiminhcity.gov.vn/
		HHDN SME	http://khasme.vn/
		UBND	http://www.khanhhoa.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://daibieunhandankhanhhoa.gov.vn/
		MTTQ	Số 2, đ. Ngô Quyền, TP. Nha Trang (ĐT: 058 3822955)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
33	Kiên Giang	HHDN	http://kigiba.vn/
		UBND	http://www.kiengiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dancukiengiang.gov.vn/
		MTTQ	Số 33, Đ. Trần Hưng Đạo, TX. Rạch Giá (ĐT: 077 3862063)
34	Kon Tum	UBND	http://www.kontum.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.daibieudancukontum.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttq.kontum.gov.vn/
35	Lai Châu	HHDN	http://kigiba.vn/
		UBND	http://www.laichau.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.laichau.gov.vn/
		MTTQ	http://laichau.gov.vn/ubmttqtinh/
36	Lạng Sơn	HHDN	http://doanhnghieplangson.vn/
		UBND	http://www.langson.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.langson.gov.vn/hdnd_dbqh/
		MTTQ	Đ. Hoàng Văn Thụ, P. Chi Lăng, Tp. Lạng Sơn (ĐT: 025 3812209)
37	Lào Cai	UBND	http://www.laocai.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.laocai.gov.vn:81/
		MTTQ	http://laocai.gov.vn/sites/ubmttq/Trang/trangchu.aspx
38	Lâm Đồng	HHDN SME	Số 5, Lê Hồng Phong, TP. Đà Lạt (ĐT: 063 3822159)
		UBND	http://www.lamdong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.lamdong.gov.vn/
		MTTQ	http://www.lamdong.gov.vn/vi-VN/a/mttqvn/Pages/default.aspx
39	Long An	HHDN SME	42 Quốc lộ 1, P. 2, TP. Tân An (ĐT: 072 3826076)
		UBND	http://www.longan.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.longan.gov.vn/
		MTTQ	Số 24, Đ. Trương Công Xưởng, P. 1, TX. Tân An (ĐT: 072 3826283)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
40	Nam Định	HHDN SME	208 Trần Hưng Đạo, TP. Nam Định (ĐT: 0350 3867255)
		UBND	http://www.namdinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.namdinh.gov.vn/Home/HDND.aspx
		MTTQ	Số 2, Đ. Máy Tơ, TP. Nam Định (ĐT: 0350 38249360)
41	Nghệ An	HHDN TB	http://dntieubieuna.vn
		HHDN SME	Số 2 Duy Tân, TP. Vinh (ĐT: 038 8909225)
		UBND	http://www.nghean.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbndnghean.vn/
42	Ninh Bình	MTTQ	http://www.ubmttq.nghean.gov.vn/
		HHDN	http://doanhnghiepninhbinh.com
		UBND	http://www.ninhbinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.ninhbinh.gov.vn/web/qh-hd/
43	Ninh Thuận	MTTQ	http://ubmttqninhbinh.vn/
		HHDN	295, Đ. 21 tháng 8, TP. Phan Rang, Tháp Chàm (ĐT: 068 3826848)
		UBND	http://www.ninhthuan.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.ninhthuan.gov.vn/chinhquyen/Pages/Doan-the.aspx
44	Phú Thọ	MTTQ	http://www.ninhthuan.gov.vn/CHINHQUYEN/UBMTTQ/Pages/Default.aspx
		UBND	http://www.phutho.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbnd.phutho.gov.vn/
		MTTQ	http://www.phutho.gov.vn/uy-ban-mat-tran-to-quoc-tinh
45	Phú Yên	HHDN	http://hoidoanhnghieppy.com.vn/
		UBND	http://www.phuyen.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.qh-hdndphuyen.gov.vn/
		MTTQ	Số 1 Nguyễn Trường Tộ, P. 6, TP. Tuy Hòa (ĐT: 057 3823497)
46	Quảng Bình	HHDN	http://hoidoanhnghieppqb.com.vn
		UBND	http://www.quangbinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbqh.quangbinh.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmt.quangbinh.gov.vn/

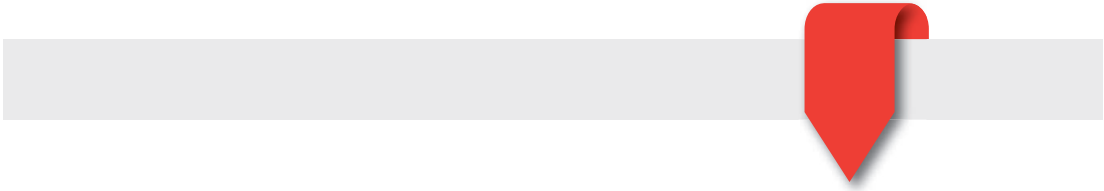
STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
47	Quảng Nam	HHDN	http://www.qba.org.vn
		UBND	http://www.quangnam.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://qh-hdqna.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttqvn.quangnam.gov.vn/
48	Quảng Ngãi	HHDN	103 Trương Quang Trọng, TP. Quảng Ngãi (ĐT: 055 3734555)
		UBND	http://www.quangngai.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://ubnd.quangngai.gov.vn/
		MTTQ	http://ubmttq.quangngai.org.vn/
49	Quảng Ninh	HHDN	Số 4, Cột 8, P. Hồng Hà, TP. Hạ Long (ĐT: 033 3618773)
		UBND	http://www.quangninh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.qnp.vn/
50	Quảng Trị	HHDN SME	178 Lý Thường Kiệt, TP. Đông Hà (ĐT: 053 3560486)
		UBND	http://www.quangtri.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://ddbqh-hdndqt.gov.vn/
		MTTQ	http://mattranquangtri.vn/
51	Sóc Trăng	HHDN	http://hhdnst.vn/
		UBND	http://www.soctrang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.dbnd.soctrang.gov.vn/
		MTTQ	http://www.mattran.soctrang.gov.vn/
52	Sơn La	HHDN	Số 160, Đ. 3/2 - Tổ 10 - P. Quyết Thắng, TP. Sơn La (ĐT: 0223 753228)
		UBND	http://www.sonla.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.daibieudancusonla.gov.vn/
		MTTQ	Đ. Khau Cỏ, TP. Sơn La (ĐT: 022 3857602)
53	Tây Ninh	HHDN	Số 03, Lê Văn Tám, Khu phố 3, P. 2, TP. Tây Ninh (ĐT: 066 3624848)
		UBND	http://www.tayninh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.tayninh.gov.vn/
		MTTQ	Số 53, Đ. Pasreur, khu phố 3, P. II, TP. Tây Ninh (ĐT: 066 3822267)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
54	Thanh Hóa	HHDN	http://hhdnthanhhhoa.vn/
		UBND	http://www.thanhhoa.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://thanhhoadbnd.vn/
		MTTQ	Số 16, Đ. Hạc Thành, P.Tân Sơn, TP. Thanh Hoá (ĐT: 037 3852268)
55	Thừa Thiên Huế	HHDN	11 Lê Lợi, TP. Huế (ĐT: 054 3837789)
		UBND	http://www.thuathienhue.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.qhhdthuathienhue.gov.vn/
		MTTQ	http://mattranthuathienhue.vn/
56	Thái Bình	HHDN	http://doanhnghiephue.com.vn/
		UBND	http://www.thaibinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.thaibinh.gov.vn/
		MTTQ	Đ. 30/6, P.Quang Trung, TP. Thái Bình (ĐT: 036 831680)
57	Thái Nguyên	HHDN	http://doanhnhanthainguyen.vn/
		HHDN SME	Tổ 11, P. Túc Duyên, TP. Thái Nguyên (ĐT: 0280 3651316)
		UBND	http://www.thainguyen.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://dbdcthainguyen.gov.vn/
		UBND	Số 12, Đ. Nha Trang, TP. Thái Nguyên (ĐT: 0280 3855700)
58	Tiền Giang	HHDN	http://hhdntg.vn
		UBND	http://www.tiengiang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://tiengiang.gov.vn/
		UBND	Số 02, Đ. Trương Định, P. 1, Mỹ Tho (ĐT: 073 3875063)
59	Trà Vinh	HHDN	http://tvba.org.vn
		UBND	http://www.travinh.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.travinh.gov.vn/wps/portal/hdndtv
		UBND	http://www.travinh.gov.vn/wps/portal/mttq
60	Tuyên Quang	HHDN SME	Tầng 3, Đ. Chiến Thắng Sông Lô, TP. Tuyên Quang (ĐT: 027 3922698)
		UBND	http://www.tuyenquang.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.tuyenquang.gov.vn/
		UBND	Đường 17/8, P. Minh Xuân, TP. Tuyên Quang (ĐT: 027 3822345)

STT	Tên tỉnh / thành phố	Cơ quan	Website / địa chỉ liên hệ
61	Vĩnh Long	HHDN SME	Số 205/5, Đ. Phạm Hùng, P. 9, TP. Vĩnh Long (ĐT: 070.3836474)
		UBND	http://www.vinhlong.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.qhhdnd.vinhlong.gov.vn/
		UBND	http://www.mattrantoquoc.vinhlong.gov.vn/
62	Vĩnh Phúc	HHDN	Đường Trường Chinh, Đống Đa, Vĩnh Yên (ĐT: 0211 3844859)
		UBND	http://www.vinhphuc.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://hdnd.vinhphuc.gov.vn/
		UBND	Phường Đống Đa, TP Vĩnh Yên (ĐT: 0211 3860231)
63	Yên Bái	HHDN	http://hhdn.yenbai.vn/home/home.php
		UBND	http://www.yenbai.gov.vn/
		Đoàn ĐBQH	http://www.yenbai.gov.vn/vi/tinh/hdndyb/
		UBND	Km 5, P. Đồng Tâm, TP Yên Bái (ĐT: 029 3852337)

In: 8.000 cuốn, khổ:15,8X23cm. In tại Công ty TNHH TM và XNK PG Việt Thái
Số ĐKKHXB: 144/QĐ-NXBHĐ
Số QĐXB của NXB: 2005-2015/CXBIPH/25-45/HĐ
Mã số sách tiêu chuẩn quốc tế (ISBN): 978-604-86-6515-9
In xong nộp lưu chiểu năm 2015

PHÒNG THƯƠNG MẠI VÀ CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM - VCCI
TRUNG TÂM THƯƠNG MẠI QUỐC TẾ

9 Đào Duy Anh, Hà Nội, Việt Nam
Tel: (84-4) 3574-2022
Fax: (84-4) 3574-2020
Email: xdphapluat@vcci.com.vn

www.vibonline.com.vn/ www.vcci.com.vn

SÁCH KHÔNG BÁN